

МУДРІСТЬ НАРОДНА

Збірник сорок дев'ятий
Серію засновано 1969 року

Я
П

во
а

ої
н

н
к

їв
ри
о»
90

ЄВРЕЙСЬКІ ПРИСЛІВ'Я
ТА ПРИКАЗКИ

Упорядкування та вступне слово
Григорія Полянкера

Переклала з єврейської
Ганна Шнайдерман

Художники В. Д. Кожурин
і Н. І. Присяжнюк

Київ
Видавництво художньої літератури
«Дніпро»
1990

ББК 82.3Е-6
622

До збірника увійшли кращі прислів'я та приказки, що відбивають багатовіковий досвід єврейського народу. Упорядник — відомий єврейський радянський письменник Г. Полянкер, який у своїй творчості щедро використовує скарби народної мудрості.

В сборник вошли лучшие пословицы и поговорки, отображающие многовековой опыт еврейского народа. Составитель — известный еврейский советский писатель Г. Полянкер, который в своем творчестве щедро использует сокровища народной мудрости.

Рецензент А. І. Кацнельсон

Редактор М. В. Тупайло

Є $\frac{4702210105-163}{M205(04)-90}$ Бз 2.16.90

ISBN 5-308-00844-2

- © Упорядкування, вступне слово, Г. Полянкер, 1990 р.
- © Український переклад, Г. Шнайдерман, 1990 р.
- © Художнє оформлення, В. Кожурин і Н. Присяжнюк, 1990 р.

З НЕВИЧЕРПНОГО ДЖЕРЕЛА

Народна мудрість... Фольклор... Він шліфується віками, наче каміння на морському узбережжі. Він надає силу і розум народові, є прикрасою літератури та мистецтва.

Природно, в культуру кожного народу входить складовою частиною його неповторний, самобутній фольклор. І чим багатші, чим давніші культура народу, його історія, мистецтво — тим багатший, розмаїтіший його фольклор, тим колоритніші його пісня, притча, прислів'я, легенда. Єврейський народ — а отже, і його мова та фольклор — має свою багатовікову історію й таку ж давню літературу, яка бере свій початок з найвеличніших у світовій історії духовних скарбниць, з книги книг — Біблії.

Водночас потрібно відзначити, що єврейський народ зберігся як нація насамперед завдяки своїй мові чи, точніше, двом мовам — їдиш та їврит, які віками передавалися з покоління в покоління.

Іврит («лоши-койден» — «священна мова») налічує понад три тисячі років свого існування. Хоча наприкінці II століття н. е. іврит перестав бути розмовною мовою, однак не був забутий: на цій мові продовжують молитися, читати священні книги, писати. Якщо іврит, який є нині державною мовою Ізраїлю, треба було відроджувати великими зусиллями ентузіастів, то друга мова євреїв Європи й Америки — їдиш («маме-лоши» — «материнська мова») — такого відродження не потребувала. Їдиш своїм корінням сягає в глибину сторіч і є мовою широких народних мас євреїв різних континентів. Серед щедрих розсипів єврейських прислів'їв та приказок можна виділити два потужних струмені. Перший — афоризми, зафіксовані в Біблії, Талмуді та інших давніх писемних джерелах. Що стосується біблійних висловів, то вони давно стали інтернаціональними. Тому я надавав перевагу при доборі зразкам, які можуть бути невідомими українському читачеві. Хочеться принагідно відзначити особливості тих крилатих слів, у яких відображена прадавня історія єврейського народу і яким притаманна східна пишномовність та орнаментика. Тут можна згадати такі специфічно східні висло-

ви, як «Вежа, що висить у повітрі» (український відповідник «надхмарні замки»); «Верблюди, що літає в повітрі» (пор. український вислів «химині кури»); «Гори, що висять на волосині» («христі, необгрунтовані припущення»); «Оцет — син вина» («поганий син добро-го батька»).

З часом метафоричність деяких давніх афоризмів стерлася, і в сучасній мові іврит вони сприймаються як буденні вислови. Колись урочисте «І розверзлися хлани небесні» тепер просто означає «почалася злива». А така фраза: «І розверз Господь уста ослиці» — відповідає українській «Ох і розбазікався!»

Макаронічне поєднання двох стилів — біблійно-піднесеного і приземлено-побутового вдало використовував у своїх творах Шолом-Алейхем. Згадаймо, наприклад, гумористичні монологи Тев'є-молочаря з ясными вкрапленнями давньо-єврейських слів і висловів, сенсу яких Тев'є або не розуміє, або навмисне витлумачує по-своєму, часто-густо діаметрально переінакшуючи зміст, чим досягається комічний ефект.

Деякі давні вислови вживаються носіями мови їдиш без перекладу, що надає їм урочистого, а іноді, навпаки, зниженого

звучання. Порівняймо, наприклад: «гам зо летоїве!» («все це на краще!») або ж «хочем балайло» (букв. «розумний уночі» — ірон. «дурень»). Інші ж побутують паралельно у двох мовах, і часом важко сказати, у якій з них вони з'явилися вперше. Ось кілька прикладів такого паралельного вживання: «на одній нозі» — тобто «дуже швидко» («ал регел ахат» — іврит; «аф ейн фус» — ідиш); «сказано — зроблено» («омер веосе» — іврит; «гезогт ун гемахт» — ідиш). Другий не менш потужний струмінь утворюють прислів'я та приказки, що виникли в останнє тисячоліття на ідиш. Їхні персонажі — звичайні мешканці вбогих єврейських містечок: ремісники, дрібні крамарі, *бадхени, балагули, кантори, цадики і шамеси* (пояснення цих та деяких інших слів та реалій читач знайде в кінці книжки).

Прислів'я та приказки на ідиш яскраво відображають життя й побут євреїв-трудолюбів у гетто литовських та польських містечок, у «смузі осілості» дореволюційної Росії. У них відбито повне вірвання простих людей, які відчували на собі подвійне ярмо — соціальне й національне. «Важко бути євреєм» — констатує одне прислів'я. «Народився євреєм —

пропав» — вторус йому інше. «Єврейські заробітки — журба та стогін, а щастя — солдатчина» — говориться в третьому.

Переважає більшість прислів'їв сповнена співчуття до бідного люду, до трударів, які не можуть звести кінці з кінцями: «Швець ходить без чобіт»; «Коли бідняк їсть курку, то хворий або він, або курка»; «Злидар радіє, коли непригомоніє»; «Коли ридас злидар? Коли запрошений на два весілля в один день»; «Сміюсь — бо мені хочеться плакати». Оцей сміх крізь сльози, сумний гумор, самоіронія є неодмінною рисою єврейських прислів'їв. Саме сміх, іронія, гумор на протязі віків допомагали пережити найбільші лиха, не дали занепасти духом, загинути.

Лейтмотивом через багато прислів'їв проходить протест проти соціального та національного гноблення: «Ціле місто до Сибіру не відправлять»; «У багача совісті не шукай»; «Рабин має найкращі молочні продукти, бо доїть ціле містечко». В численних афоризмах зустрічаємо слово «голес», що означає «вигнання, неволя, діаспора»: «Довгий, як вигнання»; «Спробуй говори, коли язик у неволі». «Чому не приходить Месія? — запитується в одному прислів'ї. І тут же дається

сумна, іронічна відповідь: — Тому, що сліпий швець шие йому черевики». В прислів'ях прославляються кращі людські якості: чесність, доброта, готовність прийти на поміч ближньому, висловлюється сподівання на кращу долю, віра в торжество правди над кривдою, добра над злом.

Деякі єврейські прислів'я та приказки, очевидно, вже відомі читачеві, бо вони спільні для багатьох народів. Наприклад, такі: «Надією ситий не будеш»; «Дурна голова не сивіє»; «Що в когось — то гарне»; «Ложкою моря не вичерпаєш»; «Добре там, де нас нема»; «Час — найкращий лікар» тощо. Тут варто мати на увазі, що відбувалася й відбувається дифузія (взаємопроникнення) фольклорів різних народів, цілком природні повтори. Та я переважно намагався відбирати те, що хоч і схоже семантично, але має якусь іншу форму, бажано — з самобутнім національним забарвленням: «Його уста й серце однакові» (пор. «Що на умі, те й на язичі»); «Хапатися за обидва кінці вірьовки», «Танцювати на двох весіллях» (пор. «Гнатися за двома зайцями»); «Лисина з усіх боків» (пор. «Куди не кинь, а наверх дірою»); «Вони ростуть на одній стеблині» (пор. «Одно-

го тіста киши»); «Почав про глечик, а закінчив про бочку» (пор. «Почав за здоров'я, а кінчив за упокій»); «Він свої зуби сам може порахувати» (пор. «Не в тім'я битий»); «Корова їсть конюшину — ходором ходить горнище» (пор. «Багато галасу з нічого»).

Складніше з прислів'ями та приказками, які мають ідіоматичне звучання або є такими, де в оригіналі наявна певна «гра» слів. Так, скажімо, важко збагнути весь підтекст прислів'я «Кінь об'їздив увесь світ і вертається до свого стійла тим самим конем», не знаючи, що єврейське «ферд» означає не лише «кінь», а й «дурень». Отже, сенс тут такий, що дурень, об'їздивши весь світ, лишається дурнем. Або візьмімо приказку «Сховай руки на суботу». Євреї, обізнані з писаннями іудаїзму, які забороняють виконувати будь-яку роботу в суботу, розуміють, що це означає нічого не робити. Цей вислів має, крім того, інше значення: «Не лізь у бійку!» Ось ще дві характерні приказки, пов'язані зі святкуванням суботи: «Добра мені субота без хвоста!» (тобто «без курки на святковому столі»); «Сам собі влаштував суботу» (мається на увазі «поставив себе у виняткове становище»).

Щоб зрозуміти прислів'я «В Межиріччі багатії не вмирають», треба навести анекдот про багатія, який на смертній постелі вдався по допомогу до «знахаря» і той порадив йому поїхати до Межиріччя, де «ще досі не вмер жоден багатій» (мабуть, з тієї причини, що багатіїв у тому містечку взагалі не водилося). Приказка «Хто із Немерова, той не з Геберова» побудована на грі слів («не-мен» — «брати» і «гебн» — «давати»). Прислів'я «Відколи зруйновано Священний храм, радість не може бути повною» відсилає нас до конкретної історичної події — зруйнування Брусалимського храму.

В додатку до журналу «Советіш Геймланд» («Радянська Батьківщина») — «Юнгвалд» («Молодняк»), № 2, 1989 р. — надрукована стаття відомого мовознавця Урієля Вайрайха «Ідиш — ключ до єврейського життя», де знаходимо цікаві спостереження з приводу деяких єврейських фразеологізмів та їх співвідношення з історією єврейського життя. Так, автор вважає, що вислів «навіть якщо його пектимуть і підсмажуватимуть» вказує на методи інквізиції в середні віки. Вислів «за часів короля Собеського» (тобто «в давнину») належить до

доби польського короля Яна III Собеського, який уславився своїми численними воєнними походами. «Вчинити з кимось по-турецькому» (тобто «підкласти комусь свиню») — в цій ідіомі відбито сумний досвід життя євреїв під владою турків. Джерело давнього вислову «везти солому в Єгипет» — Біблія. Хіба є щось більш недоцільне, ніж везти солому до Єгипту, де її використовують євреї на виготовлення цегли для фараонових пірамід? Приказка «багатий як Койрах» відсилає нас до талмудичної легенди про багатство левіта Койраха, який повстав проти Мойсея в пустелі і якого було покарано тим, що під ним розверзлася земля.

«Ідиш, — на думку дослідника, — не лише відбиває реальність життя євреїв, він був також важливим засобом створення єврейської культури. Величні заповіді єврейської релігії залишилися б у книгах чи в головах учених, якби вони не поширювалися в народі проповідниками — *магідами*. Займаючись тлумаченням закону, магіди створили свою усну літературу на ідиш. Якщо мають рацію ті вчені, які вважають, що мислення людини йде за асоціаціями і категоріями, при-
таманими його рідній мові, то в такому разі, можливо, важить те, що на ідиш

поняття «краса» означає також «духовність». Так, «а шейнер їд» може означати не лише «гарний єврей», а й «шановний, авторитетний», так само як «а гутер їд» («добрий єврей») може означати також «святий, благочестивий».

Хочеться зупинитися ще на кількох прислів'ях, бо без коментаря читач не зрозуміє їх до кінця або ж витлумачить неправильно. Прислів'я «У брехні немає ніг» означає, що брехня буде розкрита. Сене приказки «Дочка — в біді, син — після смерті» полягає в тому, що за релігійними приписами син після смерті батька повинен цілий рік читати заупокійну молитву «кадиши». «Краще дати дитині теплою рукою, ніж холодною» — тобто «краще поділити майно за життя, щоб діти не виглядали на батькову смерть, дожидаючи спадщини». «Він майстер звести стіну зі стіною» (тобто «набрехати казна-що»). «Не клади собі пташок за пазуху» («не сподівайся даремно»). «Відшмагали, та ще й примусили поцілувати різку» (тобто «завдали подвійної кари»). «Пішов, як дівчина з танців» (тобто «кинув із зневагою якусь справу, не довідавши її до кінця»). «Він відклав ножиці і праску» (тобто «припинив якусь діяльність»).

У 1961 році в Польщі вийшла друком невелика, але вагома змістом книжка «Mądrości żydowskie» («Премудрості єврейські»), де в перекладі польською мовою опубліковано чимало зразків єврейського фольклору, в т. ч. жартів, дотепів, загадок, прислів'їв та приказок. У передмові до збірки її упорядник і перекладач Александр Дрожджинський так характеризує специфіку єврейського фольклору: «Гумор і дотеп були вірним супутником єврейського життя кожної доби... Дві тисячі років повенірянь і переслідувань утворили ситуацію, в якій євреї почали з покоління в покоління набувати мистецтва дошукуватися комічних моментів у кожній ситуації та іронічного трактування всіляких форм і виявів життя. Дотеп почав ставати ніби щитом у руках безборонних євреїв. Адже ніщо так не ослаблює грізного і сильного ворога, як його осміяння».

Не можу не погодитися з висновками мого польського колеги. Дуже популярні серед народу кумедні, сповнені іскрометного гумору історії, пов'язані з мудрецем і витівником Гершелем з Остропільля, який жив на Україні в другій половині XVIII століття. Дошкульні репліки Гершеле пам'ятають у народі й досі...

На початку другої половини XIX століття в історії єврейської культури сталися великі події. Викристалізувалась нова, сучасна мова, і з'явилась література на їдиш, основоположником якої був Менделе Мойхер-Сфорім, котрий усе свідоме і творче життя провів на Україні: в Житомирі, Бердичеві, Одесі...

Поряд з цим велетнем, «дідусем єврейської літератури», треба назвати все-світньо відомого Шолом-Алейхема і одного з найвидатніших майстрів слова Іцхока Лейбуша Переца.

Великий єврейський народний письменник-гуморист Шолом-Алейхем якимось сказав: «Довга промова навіть видатного оратора іноді припадає, та ніколи не набридне короткий мудрий вислів, якара приказка, влучний афоризм, крилате слово, котрі дають нам безліч добрих порад і приносять усім чимало користі, примушуючи нас серйозно замислюватися...» Справжній художник, Шолом-Алейхем, як ніхто з його сучасників, особливо високо цінував фольклор і щедро користувався цим неоціненним, чистим джерелом народної мудрості.

Шолом-Алейхем не тільки черпав для своїх творів натхнення і силу з народно-го джерела, а й сам створив безліч не-

повторних крилатих слів і виразів. Тепер уже важко буває визначити, який афоризм належить перу великого письменника, а які — невідомим, безіменним творцям.

Для прикладу хотілося б навести декілька зразків із створеного Шолом-Алейхемом: «Талант — як гроші: коли він є, то є, нема — то нема»; «Солі багато в магазинах, але мало у фейлетонах»; «Життя — драма для розумного, іграшка для дурня, комедія для багатого, трагедія для злидаря»; «Сміятися корисно. Лікарі радять сміятися». Авторство цих і сили-силенної інших крилатих фраз приписують Шолом-Алейхемові, але вони вже давно стали часткою єврейського фольклору.

Безліч афоризмів і прислів'їв зустрічаємо в творах Менделе Мойхер-Сфоріма, у його безсмертних романах і повістях. Те саме можна сказати і про основоположника нової єврейської драматургії Аврома Гольдфадена, який народився на Україні, в Старокостянтинові, і п'єси якого не сходять зі сцен багатьох театрів світу.

Щоб краще і глибше пізнати народ, його душу, необхідно виникнути не тільки в його історію, побут, традиції, але

і в літературу, і в його фольклор, цю невичерпну духовну скарбницю, яка створювалася на протязі століть. Все це незліченне багатство не залишається у вузьких рамках одного народу — відбувається взаємозбагачення не тільки літератур, а й фольклору. Адже справедливо відзначається в одній з єврейських приказок: «Незнайоме прислів'я — єврейський талмуд» (в значенні «підручник»).

Принагідно хотілося б звернути увагу на те, що єврейський фольклор дуже близький до українського. Це цілком природно, адже він частково виріс на живодаїному українському ґрунті, на українській землі, де близько тисячі років поряд з українським народом живуть євреї.

Єврейська мова, мова наших предків — їдиш, щедро насичена українізмами, багато в чому схожі українські та єврейські народні пісні, особливо близький один до одного народний гумор, є чимало спільних приповідок, прислів'їв.

Величезний інтерес до єврейського фольклору та поезії виявляли багато українських письменників, поетів. Досить відзначити, що Павло Тичина вивчив мову їдиш, щоб читати в оригіналі

єврейську поезію. Тичина переклав чимало творів основоположників єврейської радянської поезії Ошера Шварцмана, Давида Гофштейна, Іцика Фефера. Щире зацікавлення єврейським фольклором і поезією виявляв Максим Рильський. Остап Вишня високо цінував чудовий гумор Шолом-Алейхема і захоплювався його творами.

Читачі, знайомі з моїми романами, повістями, оповіданнями, можуть запитати мене: як виникла ця незвичайна книжка? А виникла вона також несподівано для мене. Справа в тому, що я багато років збираю перлини фольклорного жанру. Зустрічаючись зі своїми читачами, в численних поїздках і подорожах, прислухаючись до мови людей різних поколінь, я занотовую в своїх записниках найцікавіші крилаті слова й вирази, виписую їх також з різних книжок, які читаю.

Цей збірник єврейських прислів'їв та приказок у перекладі українською мовою — перша спроба якоюсь мірою по-знайомити читача з невеликою частиною багатющого фольклору мого древнього і мудрого народу. Афоризми — своєрідний літературний жанр. Те, що міститься іноді в довжелезному оповіданні, по-

вели, можна знайти в лапідарному виразі, в крилатому слові... Тому книжку цю слід читати неквапливо, вдумуючись у кожне слово, вловлюючи всі тонкощі. Вона, мені здається, викличе в доброзичливого читача щирі почуття, усмішку, якийсь спогад. А втім, останнє слово, природно, — за читачем.

Григорій ПОЛЯНКЕР

Редактор висловлює глибоку подяку колекціонеріві А. М. Чубинському за надані видавництву цінні матеріали, зокрема рукописи збирача єврейського фольклору Б. І. Купермана (1911—1978).

На злагоді світ стоїть

Держава, що купається у крові,
у крові потоне.

°

Який цар найкращий? — Мертвий.

°

Краще чотири королі у картах,
ніж один на землі.

°

Не бажай нового царя.

°

Один має голову — не має корони,
інший має корону — не має голови.

°

Звичай ламає закон.

Ламайте злочин, а не злочинця.

°

Кайдани залишаються кайданами,
навіть якщо вони позолочені.

°

Можна сховатися від сліпих,
та не від зрячих.

°

Судити може мало хто,
засудити — всі.

°

У суперечці треба вислухати
обидві сторони.

°

Сліпий не повинен судити зрячого.

°

Більшість вироків від забобонів.

°

Нечесний син, що соромиться
свого батька.
Нечесне покоління, що соромиться
свого минулого.

Через одне яйце
все місто сплюндрували.

°

Ціле місто до Сибіру не відправивш.

°

Громаді рота не затулиш.

°

Виконавці закону страшніші
за самий закон.

°

Громадського цапа
з міського саду не виженеш.

°

Зрадники є у кожного народу.
Народ зрадником не буває.

°

Чим більший пуриц *, тим він собі
здається меншим.

°

Який хазяїн, такий і слуга.

* Пояснення незрозумілих слів та реалій
див. у кінці книжки.

Горе народові, у якого
дурний володар.

Як ти начальник, я — дурень;
як я начальник, ти — дурень.

Дивись униз — будеш знати,
як високо ти стоїш.

Краще від кривди потерпіти,
ніж кривду чинити.

Голос народу — голос Божий.

Той, хто держить перо у руках,
виписує собі добрий рік.

Той, хто сидить біля книги,
виписує собі щасливий рік.

Як вівця спокійно пастиметься,
коли поряд — вовк?

Вдарте по столу —
відізнеться тарілка.

°

Б'ють об холодний камінь —
летять гарячі іскри.

°

Коли стрижуть овець,
радіють кози.

°

Коли стрижуть овець,
дрижать ягнята.

°

Ліс рубаять — звірі тремтять.

°

Не натягуй занадто струну,
бо трісне.

°

Як сирі дрова горять,
то що вже казати сухим?

°

Коли мовчать люди,
говорить каміння.

Навіть дерево крекче,
коли падає.

°

Наступи на кочергу —
вона теж підскочить.

°

Ти кричиш — значить ти неправий.

°

Кричить той, кого не слухають.

°

Усі люди рівні:
не на землі, а у землі.

°

Донощик помирає у в'язниці.

°

Донощика вішають за язик.

°

Донощик гірший за злодія.

°

Донос люблять,
донощика ненавидять.

Мовчати — також означає говорити.

°

Іноді варто заплющити очі.

°

Чим говорять менше,
тим здоровіше.

°

Спробуй говори,
коли язик у полоні.

°

Все тіло хоче говорити,
а говорить язик.

°

Той, хто мовчить, теж щось думає.

°

Стіни мають вуха, вулиця — очі.

°

І чоботи мають вуха.

°

Ліс бачить, поле чує.

І стіни мають вуха,
тільки невідомо, нащо вони їм.

°

Наступиш на черв'яка —
він теж скривиться.

°

Щоб говорити вільно,
треба говорити про минуле.

°

Ніхто не такий глухий,
як той, що не хоче слухати.

°

Коли людина впаде,
проти неї свідчить навіть
павутиння на стіні.

°

Коли є батіг, завжди знайдеться
конячина для биття.

°

Відшмагали, та ще й примусили
поцілувати лозину.

°

Світ як драбина: один іде вгору,
інший униз.

Не дати надіти на себе ярмо легше,
ніж зламати його.

На низьке дерево
червам легше вилазити.

Чим більше гнешся до землі,
тим далі будеш од неба.

Не падай до ніг —
не наступлять тобі на голову.

Хтось каже тобі нагнутися —
мабуть, хоче їздити на тобі верхи.

Хто не йде в ногу з часом,
далеко не зайде.

Занепадати духом —
найбільша поразка.

Горе пташці, що не має гнізда;
горе людині, що не має домівки.

Курка любить свою клітку,
пташина — гілку.

Краще вдома пісний куліш,
ніж у чужих смажена гуска.

Кожен півень
на своєму звалищі господар.

Нещасна людина,
яка втрачає батьківщину.

Живеш на чужині,
як у мертвій долині.

Об'їздив усі країни,
а вернувся додому із смичком.

Важко бути євреєм.

Світ великий, а подітися нікуди.

Що мені з того,
що вмію говорити по-польському,
як мене не пускають на подвір'я?

Найкраща прогулянка
перед своїм ганком.

Найкраща шана, як сидиш удома.

Народився євреєм — пропав.

Об'їздив увесь світ
і вернувся додому без чобіт.

Де не впаде камінь,
а влучить у єврея.

Півсвіту живе як царі,
а пів — як злидарі.

Тяжко жити на чужій землі
і тяжко їздити на чужому коні.

Добре тому, хто у своїй хаті.

Хто відривається від свого кореня,
не вартій доброго слова.

Світ западе не від того,
що багато людей, а від того,
що є багато нелюдів.

Золоті медалі героїв
нагадують полеглих у бою.

Хто живе у скляному домі,
не повинен кидатися камінням.

Найкращий воїн проти війни — мир.

Одним сірником можна підпалити
ціле місто.

Не йдіть війною проти закону —
прийміть закон проти війни.

Якщо ти носиш ніж за пазухою —
твое серце теж у небезпеці.

Заради миру можна й збрехати.

Війна — це велике болото:
легко влізти, але важко вибратися.

Людина гарна і чудова,
поки не підніме кулака.

Де мир, там і щастя.

І від маленької війни велике горе.

Купуєш дім — питай,
хто твої сусіди.

Через безпричинну ворожнечу
зруйнували Священний храм.

Світ гарний,
тільки люди його псують.

Як нема що робити,
беруться за громадські справи.

Маленьке містечко — як ліхтарня.

Як двоє б'ються,
шапка дістається третьому.

Кинь тому хліба,
хто кидає в тебе каміння.

Коли маєш дитину в колысці,
не слід сваритися зі світом.

Пролита кров не заспокоїться.

Купайтесь, тільки не в чужій
крові.

За громадську клямку
добре триматися.

Після примирення сплять спокійно.

Прокльонами і сміхом
світа не переробиш.

Душу не виплонеш.

На чийй підводі їдуть,
того й пісню співають.

Людина блукає потемки й не знає,
що в неї за плечима.

Світ не переробиш,
скоріше він тебе переробить.

Ти знаєш, що існує світ,
тільки світ не знає, що є ти.

Весь світ схожий на сон.

До будь-якої нової пісні
можна підібрати старий мотив.

Там, де немає людей,
будь сам людиною.

Якби кожен замітав коло свого
порога, вся вулиця була б чиста.

Гірше поганого бути не може.

Ніхто не знає, чим завтра.

Землю створив Бог, небо — людина.

Коли Месія прийде.

Чому не приходить Месія?
Тому що сліпий швець
шиє йому черевики.

Десять заповідей прийшли
до нас з неба, тому важко
виконувати їх на землі.

На Бога надійся, а сам не лінися.

Колись ангели ходили босоніж,
тепер — у чоботях.

Якби Бог жив на землі,
люди повибивали б йому усі шибки.

Людина планує, а Бог кепкує.

Якби Бог слухав чабана,
всі вівці поздыхали б.

Бог живе на небі,
а ми мордуємося на землі.

На Бога скаргу не напишеш.

Ще до того,
як святенник займе свій пост,
його вже починають маслом
підмащувати.

Рабин, який уміє співати,
і кантор, який уміє навчати,—
обидва невелика радість.

Рабина хоч і обирають,
але йому не заперечують.

Яка громада, такий і староста.

У рабинової жінки довга рука
і коротке вухо.

Громада винна,
а дістається шамесові.

Те, що можна реб Мойсєєві,
Мошкові — зась.

Рабиновій козі — можна.

Староста може бути завбільшки
з півня, а сидить на покутті.

Якби псалми були ліками,
їх продавали б у аптеці.

Служка стукає: «Всі в синагогу»,—
а сам іде спати.

Кожен проповідник
проповідує для себе.

Яка синагога, такий рабин.

Тільки-но начистив чоботи,
як уже запрошують до амвона.

Заслуги предків — не жарти.

Якби доброчинність
не коштувала грошей,
то світ був би повен цадиків.

Хто герой? —
Той, хто захопив владу.

Те, що буде з усіма
синами Ізраїля,
те буде і з реб Ізраїлем.

Кому болить, той і кричить.

Чим ближче до синагоги,
тим далі від Бога.

Сидіти під своєю
виноградною лозою
і своєю смоківницею.

Краще вмерти стоячи,
ніж жити навколішках.

На злодієві в циліндрі
шапка не горить.

Дрібних злодіїв вішають;
великих — прощають.

Рабин випиває вино й вимагає,
щоб люди в синагозі веселилися.

Питатимеш дозволу в рабина,
він обов'язково заборонить.

Якби молитви допомагали,
люди наймали б інших,
щоб ті за них молилися.

Коли дме вітер,
сміття здіймається найвище.

Ураган мине, а сміття залишиться.

Краще бути собакою в мирний час,
ніж солдатом у війну.

Якби один солдат знав,
що думає інший, війни не було б.

Менше слів —
аби тільки правда

Правда спливає, як олія на воді.

Сказати правду про інших
може і брехун.

Правда гола — брехуни її одягають.

І пряма дорога заведе на манівці,
якщо не знаєш, куди йдеш.

Коли кажуть правду,
можна не божитися.

Добра брехня іноді
теж дорого цінується.

Брехун повинен мати добру пам'ять.

Бреше тільки двічі на рік:
влітку і взимку.

Правда — як вода в решеті.

Діти і дурні правду кажуть.

Менше слів — аби тільки правда.

По щоках видно, як зуби цокотять.

Кожен любить правду,
але не кожен любить
по правді жити.

Правда виростає із землі.

Жарт — половина правди.

Брехунові не ймуть віри,
навіть коли він говорить правду.

І кривими ногами можна йти
прямою дорогою.

Краще людина бідна, ніж брехлива.

Світ не обдуриш.

Правду не руш — вона кусається.

Дзеркало відверте:
говорить правду прямо в очі.

Коли брехунові можна вірити?
Коли сам говорить, що бреше.

Легенда — це стара брехня.

Правда може бути самотньою,
брехні потрібна компанія.

°

Правда — як золото:
глибоко копаєш, поки її знаходиш.

°

Правда вступає у двері —
тікає брехня у вікно.

°

Якби був на світі лише
один шлях правди,
він би травною поріс.

°

Кульгаву правду можна
іноді піймати на брехні.

°

З брехливих уст тече мед.

°

Половина правди — ціла брехня.

°

В юності брехун,
на старість — злодій.

Господи, вбережи
від брехливого наклепу!

°

Правда страхає.

°

Коли праведники мандрують,
іде дощ.

°

Коли злодії сваряться,
випливає правда.

°

Усі люблять правду,
та не всі її кажуть.

°

Обдурити можна лише один раз.

°

Правда не вмирає,
але живе як злидар.

°

На правді світ стоїть.

°

У брехні немає ніг.

Одна брехня — це брехня,
дві брехні — це дві брехні,
а три — вже політика.

○

Басчкою та побрехенькою
можна приспати лише дитину.

○

Брехун схожий на німого —
ні той, ні другий
не скажуть правди.

○

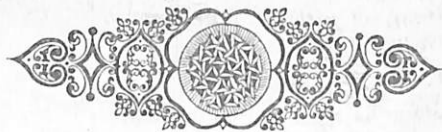
Фальшивих терезів
Сам Бог не любить.

○

Брехун — злодій,
а злодій — брехун.

○

Ліпше сказати «не знаю»,
ніж стати брехуном.

Якщо сіють — росте

Тому в житті везе,
хто сам уміє везти.

○

Не питай ледачого,
чому він ліниється,
йому ліньки відповісти.

○

Хто за все береться,
тому ніщо не вдається.

○

Коли нічого робити,
б'ються головою об стінку.

○

Хто довго спить,
у того короткі дні.

Поки не розіб'єш шкаралупу,
не доберешся до ядра.

Людина мусить працювати,
а Бог їй допомагати.

Працювати проворному легко:
він робить одне діло — працює.
Ледачому важко: спочатку
він мусить прогнати лінощі,
а потім працювати.

Якщо на току не молотиться,
то в хаті колотиться.

Живе діло просить їсти.

Бог не пошле калачі,
якщо лежати на печі.

У ледаря дорога під ногами виростає.

Бідність і лінощі — два брати.

Ледачого добре посилати
по ангела смерті.

Якщо сіють — росте.

В суботу навіть грішник
у пеклі має відпочинок.

Найважча робота — байдикування.

Кіт у рукавичках мишей не ловить.

Як виглядатимеш на чоботи тестя,
ходитимеш босий.

Не вмє навіть кішці
хвоста зав'язати.

Сам собі влаштував суботу.

Ледар починає працювати,
коли інші йдуть спати.

Спершу навчись сам,
потім учи інших.

Нічого не робити — теж робота.

Віз відпочиває взимку,
сани — влітку, а кінь — ніколи.

Натрудився, як барабан на весіллі.

Що маєш поїсти — з'їж завтра;
що залишається робити на завтра —
зроби сьогодні.

Приготуй собі замолоду —
матимеш на старість.

Найлегша робота —
змусити працювати іншого.

Краще, щоб ти був
потрібний роботі,
ніж робота — тобі.

Багато ремесел — мало пуття.

Ремесло — щит від злиднів.

Ремесло не просить хліба,
саме хлібом кормить.

Як хочеш мати корівчину,
то треба погнути спину.

Найми слугу й зроби сам.

Людина повинна все вміти
і нічого не потребувати.

Майстровий з голоду не помре.

Не ремесло ганьбить людину,
а людина — ремесло.

Майстровими не народжуються.

Якщо батько візник,
син знає, як коня запрягати.

°

Не ангели ліплять вареники.

°

Не так швидко робиться,
як говориться.

°

Розум і знання кращі
за щире золото.

°

Розумний той, хто знає
найпотрібніше для себе,
а не той, хто знає все.

°

Черевики носять на ногах,
але щоб їх зробити,
треба голову мати.

°

Якщо перший рядок написано криво,
то увесь лист нікуди не годиться.

°

Перо добре,
якщо умієш його держати.

Не питай у розумного,
питай у досвідченого.

°

Кантор співає,
а півень кукурікає —
це не те саме.

°

З крикуна співак не виходить.

°

Не використаєш своїх здібностей —
інші їх використають.

°

Від бувалої людини
дізнаєшся більше,
ніж від ученої.

°

Знання не дістають у спадщину.

°

Наука не має меж.

°

Коли не вміють писати,
кажуть, що перо погане.

Де знання — там мудрість.

Птах не навчається музики —
а вмiє співати.
Коза не ходить до танцюласу —
а добре скаче.

Наука коштує грошей.

Учений єврей не стане хасидом,
а невіглас — безбожником.

Поки не побудував нове,
не хежуй старим.

Зі снігу сирників не зліпиш.

Книга без передмови —
тіло без душі.

Хороша книга схожа
на доброго друга.

Не закривай книгу,
яка відкриває очі.

Мова — це одежа,
в яку вбирається думка.

Письменник доти живе,
поки читають його книжки.

Благословенна людина,
що має ремесло в руках.

У доброго ремісника
немає поганого інструменту.

Робота — тато, а заробіток — мама.

При доброму ділі
добре й п'ятдесят процентів.

Одна бджола не може принести
багато меду.

І чорна корова дає біле молоко.

На стелі хліб не росте.

Один працює, другий байдикує.

Багато молитов і мало локшини.

Теж мені велика мудрість
бути пекарем!
Беруть кавалок тіста
і ліплять бублики.

Сидиш у крамниці, як у в'язниці.

Світ теж не створено в один день.

Знати, що не знаєш,
наполовину знати.

Хто готує страву по книжці
і сіє по календарю,
той має чорта лисого.

Одне поліно печі не нагрів.

У доброго майстрового
тугий гаманець.

Ножницями й праскою можна
багато чого досягти.

Робота має одну перевагу:
ніколи навіть померти.

Навіть кушнір мерзне,
коли не має роботи.

Ремісник без інструменту —
солдат без рушниці.

Коли працюєш, то й життя миле.

Без щастя краще не родитися

Очі плачуть солоними слізьми,
серце — гарячою кров'ю.

Бадхен звеселяє увесь дім,
а сам гірко плаче.

Ніхто не знає,
у кого черевик муляє.
Знає тільки той, хто його носить.

Не сердься, як хтось сміється;
не смійся, як хтось плаче.

Щастя і нещастя — два брати,
та один з них — багатий,
другий — злидар.

Щастя не хоче прийти,
нещастя не хоче відійти.

Не накликай на себе горе —
це зроблять інші.

Щастя треба шукати,
нещастя саме прийде.

У тебе в домі горе —
не внось його на вулицю.
У тебе горе на вулиці —
не занось його в дім.

Батьки все можуть дати дітям,
тільки не щастя.

Від щастя до лиха один крок.
Від лиха до щастя —
дальня дорога.

Коли завжди п'єш оцет,
не знаєш, чи є щось солодше.

Лихо, як і щастя,
ніколи не приходять одне.

Не всі коні мають однакове щастя.

Коли радіє горбань?
Коли бачить, що в когось горб
іще більший.

Аби здоров'я, лиха вистачить.

Про минуле лихо добре розповідати.

Рай і пекло можна мати й на землі.

Людина частіше вмирає від горя,
ніж від ран.

Ні разу не сидів у тюрмі —
і то радість.

Біда біду родить.
Біда одна не приходить.

1 Лягає спати з лихом
1 і встає з болем.

○
Якщо Бог — отець,
то щастя — вітчим.

○
Для тебе мало похмурої ночі?
Нащо собі захмарювати
світлий день?

○
Посмішка — як промінь сонця:
чим довше він сяє,
тим веселіше на душі.

○
Вчись у пташки:
вона лягає спати з печаллю
і устає зі співом.

○
Сміюсь — бо мені хочеться плакати.

○
Поки живеш — смійся,
поки смієшся — ти живеш.

טענין שלא
אפדי צאדעס

Танцюй досхочу:
стукіт ніг заглушає всі біди.

Щастя — як низка перлин:
одна упаде — розсиплються усі.

Нове місце — нове щастя.

Де злагода — там щастя.

Саме щастя не допомагає людині,
якщо людина йому не допомагає.

Від самої надії
можна збожеволіти.

Краще хай щастя шукає людину,
ніж людина — щастя.

Щастя не дає довго грати з собою.

У radoщах рік як день,
у горі день як рік.

Лихо, куди чимчикуєш? —
До злидаря.

Година у раю — теж щастя.

Що доброго з повного келиха,
якщо він повен сліз?

На серці так, що якби пес лизнув,
то отруївся б.

Навкруг прища — прищики,
навкруг горя — горечка.

Поки діждеш щастя,
вилізуть очі з лоба.

Не благословляй мене
і не карай мене.

Бог записав його «щастя»
собачим хвостом.

Чуже горе можна перетерпіти.

Кульгава шкапа мучиться
навіть вві сні.

Аби здоров'я,
а на горе ми не жадібні.

Коли вже прийшло щастя,
то не вистачило років.

Як не болить, то не кажуть «ой».

Сирота їсть багато,
а важке серце говорить багато.

Одне лихо тягне за собою інше.

Одне горе — ще не горе.

Сподіватися — сврейське щастя.

Коли приходить щастя,
посадить його на стілець.

°

Кого Бог позначив,
тому добра не мати.

°

Єврея жодне лихо не цурається.

°

Хто не їсть хрону,
не матиме і яєць.

°

Єврейські заробітки —
журба та стогін,
а щастя — солдатчина.

°

Ворота сліз
ніколи не зачиняються.

°

Як не можеш терпіти лиха,
то не зазнаєш і добра.

°

Коли надто добре,
йдуть ковзатися на лід.

Відколи зруйновано
Священний храм,
радість не може бути повною.

°

Кому таланить,
той влучас не цілячись.

°

Драбину до неба
собі ще ніхто не дістав.

°

Краще золотник щастя,
ніж фунт золота.

°

Маленька зайвина приносить
великі страждання.

°

Коли поведеться,
то й бичок телиться.

°

Нові клопоти змушують
забувати про старі.

°

Як щастить, то вже щастить.

Язик доведе до щастя й напасті.

Коли не стає краще,
стає, звісна річ, гірше.

Загальне горе — половина втіхи.

Які страждання, така й нагорода.

Як кішці переправитися
через річку?

Коли плачуть — ніхто не бачить,
коли сміються — бачать усі.

З бідою треба переночувати.

До щастя не потрібен розум.

Вже якщо кит попався на вудку,
то як уже дрібній рибиці?

Кращому немає кінця,
а гіршого вже бути не може.

Багатій рахує свої гроші,
бідний — борги

Заробляє воду на кашу,
та й то сам носить її з криниці.

Заробив чотири тижні на місяць.

Багатий той,
хто вдовольняється тим, що має.

Тринадцять пар сусідів
і одна пара чобіт.

Хто не відчиняє дверей жебракові,
той відчинить їх лікаріві.

Багатому не позичають
дрібних грошей,
біднякові — великих.

Краще носити старі речі,
ніж робити нові борги.

Людина викопує золото,
золото закопує людину.

Бідність заразлива: збіднієш —
друзі від тебе розбігаються.

Купається у золоті
і не вартий ламаного шеляга.

Краще карбованець удома,
ніж тисяча у банку.

Не такий уже я багатий,
щоб купувати дешеві речі.

Залишився з одним батоном
і все ще думас, що він —
балагула.

דער נאגיד
צײלמ זיין געלט

Від прибутку голова не болить.

°

Бідному нема чого втрачати.

°

Голодний шлунок
не терпить базікання.

°

Людина багато може стерпіти,
тільки не порожній шлунок.

°

Багатій рахує свої гроші,
бідний — борги.

°

З товстим гаманцем
можна бути розумником.

°

Як є кожух, то знайдеться й цвях,
щоб його почепити.

°

Взуття в бідняцьких дітей
росте разом з ногами.

Голодний може нагрітися
і холодною їжею.

°

Що у бідного може завалитися,
не знайдеш у десяти багатіїв.

°

У багатого мудрість у гаманці.

°

Гроші усім потрібні,
але мало хто їх має.

°

Домашня копійка
краща за відхожого карбованця.

°

Постійно пам'ятай про бідних,—
говорить багач,—
це нічого не коштує.

°

Якби Господь любив бідняка,
бідняк не був би бідняком.

°

Нужда робить людину добрішою,
багатство — злішою.

Гроші — до грошей,
нещастя — до нещастя.

°

Лікар від усього може вилікувати,
тільки не від злиднів.

°

Коли сврей співає?
Коли голодний.

°

Коли Бог радіє?
Коли один злидар
чухає спину іншому злидареві.

°

Коли бідняк радіє?
Коли губить і знаходить.

°

Коли ридас злидар?
Коли запрошений на два весілля
в один день.

°

Коли падає золотий дощ,
бідняк стоїть під дахом.

°

Голодному сняться старці.

Хто лягає спати голодним,
тому сняться горщики.

°

Злидареві двійнята —
як до воза колесо п'яте.

°

Купець їздить на ярмарки,
бідний ходить пішки.

°

Багач не любить пошани,
як кішка сметани.

°

До дідька гроші,
якщо шана велика.

°

Від добрих побажань не збагатієш.

°

Не приведи, Господи,
мати одну дитину і одну сорочку.

°

Коло важкого воза
добре йти пішки.

Постійна копійка дорожча,
ніж карбованець зрідка.

Багач не їсть золота,
бідняк не їсть каміння.

Чим багатша людина,
тим вона скупіша.

З самим розумом
не ходять на базар.

Тільки коло свого столу
можна бути ситим.

Коли багатий допомагає бідному,
то дає йому краплю у відрі
й навіть не помічає,
що відро тече.

Хочеш розбагатіти —
будь сім років свинєю.

Кажуть: «бідні люди»,
бо багатії — не люди.

Рабин має
найкращі молочні продукти,
бо доїть усе містечко.

Багатий дметься, а бідняк пухне.

До п'яти не годен полічити,
а має досить грошей,
щоб жити без лічби.

Ситі поїдають голодних,
голодні — одне одного.

Останню сорочку закладу,
а багатим буду.

Підкладка важкого гаманця
зшита із сліз.

Гаманець без грошей —
клапоть шкіри.

Вивернув кожуха на другий бік.
○

Вимив миску — й знову борщ.
○

Не так добре з грошима,
як погано без них.
○

Не вистачає на курку —
їж оселедця.
○

Копійка не валяється.
○

Господар над головою капусти.
○

Хотів би я мати те,
чого йому не вистачає.
○

Драбина до неба:
ти вилазиш на одну сходинку,
а бідність — на дві.
○

В гаманці його вже світає.

שוסטערס
נייען בארוועס

Швець ходить без чобіт,
кравець — без штанів.

○

Нащо мені гроші,
як я сам — гроші?

○

У бідняка часті пости.

○

Карбованець не ходить пішки.

○

Бідний не багатий,
рівний не горбатий.

○

Бідолашний даху, чому ти рипиш?

○

Бідність призводить до війни.

○

У нього карбованець — байстрюк.

○

У нього гроші — болото.

Гроші роблять з мертвого живого
і з живого мертвого.

○

Наїдаються тільки після
третього бублика.

○

Один хоче жити, та не може,
інший може, та не хоче.

○

Господи! Дай мені хліба,
поки маю зуби.

○

Поки не підеш на базар,
все ніби дешеве.

○

Як заставив талес,
то вже певно злидар.

○

Коли повісиш на жердку
нову одежину, то старій не тісно.

○

Нужда змушує робити
суботу серед тижня.

Коли по хаті ходить жирна курка,
то вже гарно.

Якби можна
відкупитися від смерті,
то бідняки мали б заробітки.

Коли лягаш голодний,
ушасш сонний.

Від скупого багача
і гладкого бика матимеш користь
після їхньої смерті.

Коли бідняк їсть курку,
то хворий або він, або курка.

Де який бідолаха,
то вже й мій родич.

На Хануку й Пурим
стають бідняки багачами.

Біднякові вітер дме завжди в очі.

Горло має невелику дірку,
а проковтне і дім, і дахівку.

Рахунок зійшовся,
тільки грошей не вистачає.

Сонце світить однаково
для бідного й багатого.

У Межиріччі багатії не вмирають.

Бідні родичі сидять у запічку.

В кого дзвінка монета,
в того й кебета.

Пес до млинців не звик.

Дорожнечу відчувас лише бідняк.

Бідняк радіє, коли непритомніє.

Гроші — мамона, але як їх нема,
то велика біда.

У золота негарний батько,
і воно все-таки красень.

Хто дім будує,
а хто в домі розкошує.

Кого народили на гороховій соломі
і сповивали у плахту,
той не пнеться до шляхти.

Бідняк кладе зуби в торбинну.

Нащо хлопцеві шпори,
як немає коня?

Що коштує товсте черево —
те хотів би я мати,
а чого воно варте —
хай мають мої вороги.

Чим більший бідняк,
тим більший гуляка.
Чим більший багач,
тим більший свиняка.

Скупий багач — найгірший злидар.

Заробив те, що до коліс пристало.

Найсудорішій кредитор —
власний шлунок.

Єврей має гроші лиш на те,
щоб їх загубити, і час —
щоб хворіти.

Краще десять замків,
ніж одна бідність.

Бідність не ганьба,
але й не велика шана.

Важкий гаманець — легкий настрій.

Коли шлунок пустий, сон важкий.

Вчора поїв —
сьогодні ситий не будеш.

Новий одяг із старими дірками.

Бог не любить багатого скнари
і бідного гордія.

Єврейське багатство —
жмут соломи.

Як нема м'яса — гризуть кістки.

Багато майна — багато турбот.

Те, що нині у скрині,
було колись на смітнику.

У багача совісті не шукай.

Як злидні причепляться,
то так легко від них
не відкараскашся.

У бідняка завжди гарна дочка.

За бідним тягнеться бідність.

Найкраща молитва — це добра їжа.

Це ще велика різниця:
у одного нема апетиту,
а в іншого нема їжі до апетиту.

У бідняка лізуть злидні
з усіх щілин.

Єврейська спадщина —
борги та болячки.

Як нема масла до хліба,
це ще не вбогість.

Добре постувати
з гусячим стегенцем
і квартою вина.

Добре бути багатієм —
сам рабин правитиме панахиду.

Коли в скрині оксамит і шовк,
можна ходити і в лахах.

Трухлявою палицею
нужду не виженеш.

Торгуєш голками —
то й матимеш голку.

Хто стрічає злидаря?
Зимний вітер і злющі собаки.

Один друг у біді — краще,
ніж сто у гульбі

Нових друзів додавай,
а старих не забувай.

Одежу краще мати нову,
а друга — старого.

Другу своєму побажай того,
що бажаєш собі.

Друг, навіть далекий,
завжди здається близьким.

Добрих друзів потрібно знаходити,
поганих можна нажити
через одне слово.

Людина падає сама;
щоб піднятися —
потрібна рука друга.

Краще укус друга,
ніж поцілунок ворога.

Не сварися з другом без причини.

Хочеш позбутися друга —
позич йому гроші.

Спитай поради у свого ворога
і зроби навпаки.

Краще один вірний друг,
ніж десятеро ворогів.

Ніхто не завдасть тобі
стільки гіркоти, як нещирий друг.

Ледачий не здобуває собі друзів.

У бідняка мало ворогів,
у багатія ще менше друзів.

Друг не допоможе, то хоч зітхне.

Стає друг твій тобі ворогом —
він повний ворог.
Стає твій ворог другом —
він половина друга.

Після дурної сварки з другом
дружба стає міцнішою.

Справжні друзі не підлабузники.

Розірвану дружбу не залатаєш.

Один друг у біді — краще,
ніж сто у гульбі.

Маєш десяткох друзів —
вважай, що мало.
Маєш одного ворога — багато.

Нещирий друг гірший від собаки.

Справжній друг не вимагає
процентів за свою дружбу.

Горщик казанкові не товариш.

Коли ти визнаєш,
що я тобі добрий приятель?
Коли мене не послухаш.

Друга маєш безплатно,
ворога — треба купувати.

Хто вєміхається — той ворог,
хто карас — друг.

Поганий друг — добрий гробар.

Чи в рабина, чи в банщика —
в усіх є вороги.

Дружба міцніша за родинні узи.

Не радій, коли впаде твій ворог,
проте й не піднімай його.

Подружишся із зlodієм —
сам станеш зlodієм.

У дзеркалі кожен бачить
свого ліпшого друга.

Найменша кривда від друга
вважає дужче, ніж найбільша
від ворога.

Найкрасивіше обличчя —
обличчя друга.

Красу — бачать, мудрість —
чують, доброту — відчують

Людина не від чого
не повинна зарікатися.

Людина мусить бути людиною.

Нащо тобі похвалитися?
Красу — бачать, мудрість — чують,
доброту — відчують.

З-поміж усіх людських чеснот
найголовніше — бути людиною.

Душа — то скарб,
та не кожен має до нього ключ.

Якими очима дивляться на людину,
такий вигляд вона має.

Гість прийде на хвилю,
а бачить на мило.

Найдешевше і найдорожче —
бути ввічливим.

При злодієві
не згадують про зашморг.

Битому псові не показують палиці.

Не все, що знаєш, треба говорити.

Це ще велика різниця —
чи знають, що говорять,
чи говорять те, що знають.

Поки не вимовив слова,
ти над ним хазяїн,
а вимовив — воно хазяїн.

Терпінням можна
вичерпати криницю.

Той, хто має власну гідність,
менше шукає недоліків у інших.

Книгу цінують не по обкладинці,
а людину — не по краватці.

Високо цінуй мудрість —
вона возвеличить.

Добра душа —
хоч до рани прикладай.

Рот, що розсипає перли.

Він не зачепить і мухи на стіні.

Розмовляти — срібло,
мовчати — золото.

Око розкаже, що на серці.

Людина найближча сама до себе.

Коли гість кахикає,
у нього немає ложки.

У хаті повішеного
не згадують віршовку.

Ліпше з розумним носити каміння,
ніж з дурнями пити вино.

Вивчити весь Талмуд —
велика заслуга;
навчитися хоч однієї чесноти —
ще більша заслуга.

Шана тому, хто її віддає,
а не тому, хто її дістає.

Доброго і шинок не зіпсує,
а поганого і синагога
не виправить.

Розум їде волами.

Сіятимеш гроші — виростуть дурні.

Дурень іде в лазню
й забуває вмити собі обличчя.

Щось середнє —
не близько до розумного
й не далеко від дурня.

Розумна людина дослухається
до мудрих порад.

Гроші не потребують мудрості,
але мудрість потребує грошей.

Мудреці повинні бути
вдячні дурням:
якби не вони,
то не знали б, хто мудреці.

Багато говорити про мудрість —
теж дурість.

Щастя людини темної в тому,
що вона не здогадується
про своє нещастя.

Хто багато думає,
той мало говорить.

Світ дурний, але мудреці
не бажають його покидати.

Якби мудрість росла на дереві,
дурню не спало б на думку
шукати драбину.

Не треба бути високим,
щоб бути великим.

Злидні шліфують розум.

Дурість написана на обличчі.

Розум не зробить того,
що зробить час.

Будує повітряні замки,
а ключі лежать у іншого.

Мозок людини — колодязь:
черпаєш з нього — він живе,
перестанеш черпати — загниває.

Дурень виказує себе, коли жартує.

Той, хто не має розуму,
мусить позичати його в іншого.

І серед дурнів
знаходиться розумний:
той, хто мовчить.

Дурні зневажають мудрість.

Для осла однаково:
чи він їсть квіти з клумби,
чи сіно з копиці.

Розумний з дурнем не жартує.

Такий дурний, що не знає,
для чого людині розум.

Якщо ішаку відрізати вуха,
він розумнішим не стане.

Він став на рік старший
і ні на секунду не розумніший.

Шапка добра, а голова замала.

Вчений дурень гірший за невченого.

Дурні і кропива ростуть без дощу.

Де ростуть дурні?
Там, де їх не сіють.

Глупота і гонор
ростуть на одному дереві.

Дурень завжди пишається.

Не будь дурнем,
з тебе не сміятимуться.

І розумні роблять дурниці.

Розумом можна полонити
навіть лева,
силою — мухи не піймаєш.

Позичений розум
не красить нікого.

Вуха повинні чути,
що рот говорить.

Коли хочуть бути
занадто розумним,
завжди пошиваються у дурні.

Злість робить розумного дурним.

Розум і каяття
завжди приходять пізно.

Багато посмішок
і мало розуму.

Розумний розум ховає,
дурень свою дурість виставляє.

Осла пізнають по довгих вухах,
дурня — по довгому языку.

Розумному допомагає слово,
дурневі й батіг не допомагає.

Іноді найбільша мудрість —
не говорити дурниць.

Бійся цапа спереду,
коня — ззаду,
дурня — з усіх боків.

Небіжчика оплакують сім днів,
дурня — ціле життя.

Один дурень може більше накупити,
ніж десятеро розумних продати.

Дурні не старіють,
а вода не кисне.

Краще ляпас від розумного,
ніж поцілунок від дурня.

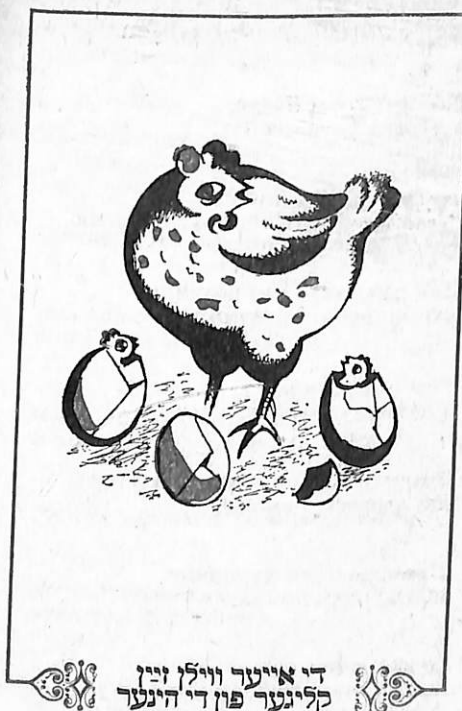
Краще з розумним у пеклі,
ніж з дурнем у раю.

Радься з ким завгодно,
а живи своїм розумом.

Що дурень у собі має,
те й виставляє.

Коневі складають ціну по зубах,
людині — по розуму.

Яйця хочуть бути розумнішими
від курки.

די איינער ווילן זיין
קליינער פון די הינער

Жив як дурень і вмер дурнем.

°

Розумний дім буде,
а дурень його руйнує.

°

Тільки вродлива жінка
може дозволити собі бути дурною.

°

Для себе мало хто розумний,
для інших усі розумні.

°

Розумні успадковують славу,
а дурні — неславу.

°

Завдяки своєму капелюхові знає,
що у нього є голова.

°

Прикидається дурником,
аби дурити інших.

°

Може, яйця
такі розумніші за курей,
але вони швидко протухають.

Коза теж має бороду,
але ж вона лишається козою.

°

Повна кипення не заповнить
порожньої голови.

°

Кожне місто має свого юродивого.

°

Яка користь з мудрої голови,
якщо ноги її не носять?

°

Я його бачу обома очима,
а він мене тільки одним оком.

°

Як усе ладиться, то й розумний.

°

Коли працюєш головою,
руки теж задоволені.

°

Дерево в полі знає
більше від нього.

Коли живеш чужою головою,
власна може відсохнути.

Якщо дурень закине в город камінь,
то й десять розумних не витягнуть.

Борода виросла,
а розуму не прибуло.

Я йому свою голову не поставлю.

Один дурень хвалить другого.

Розумному досить моргнути —
зрозуміє.

Розумний втямить з одного слова.

Те, що ти знаєш,
я вже давно забув.

Дурний, хоч ворота підпирай.

Дурень сам себе хвалить.

Дурень їде в кареті,
а мудрий чимчикує пішки.

Дурня пізнають по вчинках.

Дурневі не можна показувати
половину роботи.

Дурість запам'ятовується.

В раю ще немає стільця
для проповідника.

Аніж уклонятися ногам,
уклонись голові.

На таке питання і швець рабин.

Мудрий — напівпророк.

У рабина й прислуга
може дати пораду.

Слова треба зважувати,
а не рахувати.

Якби Бог до дурнів прислухався,
то світ би запався.

Гарно мовчати важче,
ніж гарно говорити.

Мудрості пасує мовчання,
але мовчання — ще не мудрість.

Дурень сам на себе донощик.

Від дурня ніяких
доказів не доб'єшся.

Розумний навіть
із шибениці врятується.

Знається, як свиня на дріжджах.

Коли дурня пошлють
зачинити віконниці,
він їх позачиняє в усьому місті.

Коли дурня посилають на базар,
крамарі радіють.

Де розумному сумно,
дурневі весело.

Якби дурень не мій родич,
я б теж сміявся.

Чужий дурень — посміх,
а власний — сором.

Те, що лише дурні
люблять солодке,
вигадали розумні.

Як прийде Месія,
всі хворі гилікуються,
тільки дурень
залишиться калікою.

Коли кажуть:
«Дурні, ану геть з лазні!» —
завжди знайдеться один, що питає:
«А хіба я не заплатив трояка?»

Втратив гроші — ще не біда;
втратив розум — усе втратив.

Людям усе мало,
тільки розуму всім вистачає.

У дурня руки і язик — зайві.

Краще зайшлий дурень,
ніж свій мудрець.

У кожному хедері свій дурень.

Нащо розум, коли дурість випирає?

Як не мають у голові,
треба мати у ногах.

Дурна голова не сивіє.

Голова без розуму —
як лампа без вогню.

Коли сліпий біжить,
а дурний купує —
обом непереливки.

Краще у розумних бути підданцем,
ніж королем над дурнями.

Розумний розкаже, що побачив;
дурень — що почув.

Найлегше —
дати пораду іншому,
найважче — собі

Не набридай тому,
від кого залежиш.

Не ходи в гості туди,
де тебе не ждуть.

Туди, де тебе люблять,
ходи не часто;
де не люблять — зовсім не ходи.

Частий гість набридає.

Якщо тебе поцілує злодій,
порахуй свої зуби.

На полі, де є пагорби,
не вибовкуй таємниць.

Твій приятель має приятеля,
приятель твого приятеля
теж має приятеля —
отож будь стриманий.

Не турбуйся про завтра:
невідомо, що може трапитися
сьогодні.

Шукатимеш булки,
то втратиш свій шматок хліба.

Якщо не доглянеш оком,
докладеш із кишені.

Як не можеш кусати,
не показуй зуби.

Щипай щокви,
аби люди бачили рум'янці.

Краще яйце, зате сьогодні,
ніж віл, але завтра.

Краще мало та добре,
ніж багато і водянисто.

Краще маленька рибка,
ніж великий тарган.

Краще старий горщик,
ніж нові черепки.

Краще мати справу
з однією веселою людиною,
ніж з десятима занудами.

Краще синиця у руці,
ніж голуб на даху.

Краще один добрий дощ у травні,
ніж десять поганих у грудні.

Іноді з повним мішком легше іти,
ніж з порожнім.

Краще погано їхати,
ніж добре йти.

Краще одержати одного ляпаса,
ніж десять облудних поцілунків.

Краще двічі спитати,
ніж один раз блукати.

Краще один кінь у стійлі,
ніж десять у степу.

Краще добре бачити,
ніж погано чути.

Одному оку більше віри,
ніж двом вухам.

Краще мати справу
зі знайомим банщиком,
ніж з чужим рабином.

Краще негарна латка,
ніж гарна дірка.

Сто пудів золота легше носити,
ніж сто пудів заліза.

Краще сврей без бороди,
ніж борода без сврея.

Краще здорові ноги,
ніж поламаний віз.

Серце бачить краще, ніж око.

Жива муха варта більше,
ніж мертвий лев.

Слово, сказане до речі,
краще, ніж пиріг із печі.

Як дивишся на щось високе,
тримайся за капелюха.

Краще загубити капелюха,
ніж голову.

Краще раніше на годину,
ніж запізнитися на хвилину.

Не погладжуй себе по животу,
поки рибка ще в річці.

Краще найгіршому позичати,
ніж позичатися в найкращого.

Краще собі побажати,
ніж когось вилаяти.

Краще хай ворог
бачить у мені добре,
ніж я в ньому погане.

Ніж складати в кубушку,
краще складати в кишку.

Де треба цукор,
там сіль ні до чого.

Де один удар не допоможе,
поможе другий.

Те, що не побачив очима,
не пробуй ротом.

Хто намастив голову оливою,
не повинен іти на сонце.

Краще вдома пісний куліш,
ніж у гостях печеня.

Юшку з дешевої риби виливають.

Не стій під стіною,
не чутимеш власної ганьби.

Шануй одягу дома,
вона тебе пошанує між людей.

Купуєш черевик собі,
так не мірляй на чужі ноги.

З громадського млива —
найсмачніший млинець.

Коли не можеш зробити, як хочеш,
то мусиш хотіти, як можеш.

Хочеш вішатися,
вішайся на великому дереві.

Найкращий кінь потребує батога,
а найрозумніша людина — поради.

Усім дає поради,
тільки собі не дасть ради.

Бійся тихої води,
тихого собаки і тихого ворога.

Стережись вогню і не вір воді.

Навіть коли є підстава,
не задирай носа.

Куряча голова
мусить побоюватися лисиці.

Коли тікаєш від гадюки,
не шукай захисту у вовка.

Погонич биків мусить пам'ятати,
що в його підопічних гострі роги.

Підганий коня вівсом, не батогом.

Перше зважте, потім наважуйтесь.

Погано мати хазяїна,
який над собою не хазяїн.

Зіпсуєш за хвилину,
не виправиш за годину.

Лиху людину не вчи, а провчи.

Погладити людину — приспати її,
вдарити — розбудити.

Тричі переселятися гірше,
ніж раз погоріти.

Краще живеться святенникові
в світі грішників,
ніж грішникові
в світі святенників.

Якщо тобі зле,
кріпись, брате, стій рівно.
На когось обіпрешся,
він відхилиться — і ти впадеш.

Якщо півень — кукурікай.

Якщо друзі величають тебе ослом,
прикрась свій хребет сідлом.

Той, хто має горба,
мусить його носити.

Задереш носа, з носом залишишся.

Господи, не підіймай мене високо,
не кидай низько.

Не підіймай його так високо —
не будеш для нього так низько.

Там, де море глибше,
корабель іде швидше.

Проценти ростуть без дощу.

Не визнаєш людини,
поки не сидітимеш з нею
на одній підводі.

Плачем борг не сплачують.

Птаха пізнають по пір'ю.

Коли сам про себе не подбаєш,
хто ж дбатиме?

Хочеш узнати людину,
піді з нею у важкий похід.

Не підсолодиш гіркої пілюлі,
не проковтнеш.

Де багато ходять,
там трава не росте.

Найбільшою турботою
не сплатиш найменшого боргу.

Втягти у болото легше,
ніж витягти.

Хто не жаліє інших,
той не жаліє і себе.

Хто приходить пізно, їсть недоїдки.

Не літай високо, не впадеш низько.

Будеш занадто твердим — зламають,
будеш м'яким — зігнуть.

Не будь занадто солодким —
тебе не з'їдять.
Не будь занадто гірким —
тебе не виплюнуть.

В очі можна заглянути,
але не в душу.

Сам собі заподієш іноді таке,
що десятеро ворогів не зроблять.

Можна пережити
найстрашніше пекло,
якщо тільки не пустиш
його у свою душу.

У криницю, з якої п'єш воду,
не кидай каміння.

Не ходи по жаринах —
не попечеш собі ноги.

Не ходи протоптаними стежками —
посковзнешся.

Не шукай підкови
від здохлого коня.

Не зневажай маленьких людей,
вони можуть допомогти тобі
піднятися вище.

І сліпа курка
іноді знаходить зернятко.

Не для всякої бороди
гребінець знайдеться.

Маленький недолік теж має
якусь перевагу.

Не крути занадто — перекрутиш.

Не біжи за пошаною,
вона сама до тебе прийде.

З поспіху нічого путнього
не виходить.

Однією парою ніг
на десяти весіллях не потанцюєш.

Не танцюй водночас
на двох весіллях.

Далека вода пожежі не гасить.

Маленькою кісточкою
теж можна подавитися.

Коли двері відчинені,
нема чого лізти у вікно.

Хто не ризикує, той не виграс.

Губиш голову —
не думай про шапку.

Коло масного горщика
добре тертись.

Дурно навіть прищ
на плечі не вискочить.

До оселедця не треба солі,
а до вишкварок — жиру.

З найкращого коропа можна мати
лише одну короп'ячу голову.

Найдовший шлях до кишені.

«Спасибі» в кишеню не покладеш.

Їдеш на день —
бери хліба на тиждень.

Питай поради в іншого,
але роби по-своєму.

Як грають, так і танцюють.

Зайвий шматок може нашкодити.

Які гуси, такі й вишкварки.

Що дешево, те дороге.

Коня і дружину не позичають.

Із свинячого хвоста
шапки не пошисш.

Питати грошей не коштує.

Не виливай брудної води,
поки чиста не прийде.

Не за один день місто будувалося.

Що старіший віл, то міцніші роги.

З одного бика
дві шкури не знімають.

Двома батогами
конячину не підганяють.

З трьох пальців
більше однієї дулі не стулиш.

Поки корова доїться,
її не ведуть на бійню.

Чужі клопоти сну не позбавлять.

Будеш занадто добрим —
собаки тебе розірвуть.

Світ повен злих духів,
тож повиганяй їх
хоч із себе самого.

Від пліток і тасмниць тікай,
немов від нечистої сили.

З однієї глибокої ями
матимеш більше води,
ніж з десяти мілких.

Ложка рицини коштує дорожче,
ніж ціла миска борщу.

Коли чекаєш — дочекаєшся.

Як не поклав, то не візьмеш.

Любиш кішку — люби і її кігті.

Порожній колодязь
росою не наповниться.

Рахуєш гроші —
в боргах не сидітимеш.

Упасти — ще не пропасти.

Як має щось статися,
то станеться і в хаті.

Всі добрі плавці тонуть.

Купу сміття не руш.

Хто каже «алеф»,
мусить сказати «бейс».

Коли курка починає кукурікати,
її ріжуть.

Коли зуб хитається,
треба його висмикнути.

Хліб у дорозі — поша не важка.

Чим більше сподівався,
тим більше розчарувався.

Коли підеш між люди, дізнаєшся,
що робиться у себе вдома.

Коли один сліпий веде другого,
обидва падають в яму.

Хочеш мати повагу в людей?
Май спершу сам до себе.

В добру годину говорити,
в лиху — помовчати.

Як себе поставиш —
така тобі й слава.

Не заплатиш кравцеві,
він не витягне намітки.

Побожного єврея слід шукати
між старих гультаїв.

Як не роззявиш рота,
муха не залетить.

Коли у плаксія нема,
то у хвалька й поготів.

Вкрадеш яйце,
сім років житимеш у злиднях.

Лікареві та гробареві
не зичать «доброго року».

Вважай мене за ангела Габрієля,
та занадто не довірай.

І за найближчого родича
не можна ручатися.

Марна річ лити в колодязь воду,
як вода сама не прибуває.

Коли потрібен вогонь —
його шукають у попелі.

Коли не маєш сам чого жувати,
то не слід комусь позичати.

Краще бачити горе,
ніж чути про радість.

Хто мовчить,
матиме найкращу пайку.

Краще добре і трішки,
ніж погано й ціла миска.

Де зайвина, там і недостача.

Відмити можна тіло, але не душу.

Фунт мусить поступитися пудові.

Не трися біля великих людей,
бо дірка щораз більшатиме.

Не жартуй з розлюченим.

Тріскою річку не загатиш.

Краще слухати промову
без початку, ніж без кінця.

На жарт сердитися не варт.

Аніж брати до серця,
то вже краще до рота.

Нікому не заздри:
у кожного своя пайка лиха.

Сонного обмини, але не голодного.

Як варять воду,
вода і залишається.

На чудо нічого сподіватися.

У лазні нікого соромитися.

Годинник кращий за гроші:
гроші ідуть,
а годинник зупиняється.

Як собі постелиш, так і спатимеш.

Зв'язаного не б'ють.

Одним яйцем можна заправити
цілу миску борщу.

Можна й коло берега втопитися.

Смажені голуби
до рота не залетять.

Іди шукай голку в копиці сіна.

Не сип сілє на рани.

Те, що заощадиш,
буде потім як знайдене.

Опiкнись на гарячому,
дмухатимеш і на холоднє.

Не клади собі пташок за пазуху.

Долгий оливи в лампаду
перш, ніж вона погасне.

Медом можна піймати більше мух,
ніж оцтом.

З усохлого дерева плоду не жди.

Хто лягає у хліву,
того з'їдять свині.

Годинник, який стоїть,
кращий за той, що йде погано;
бо навіть він двічі на день
показує правильний час.

Зів'яла троянда
знов не пахнутиме.

У мисці не буває більше,
ніж у горщику.

Навіть сонце не здатне
світити двадцять чотири
години на добу.

Бережіть здоров'я —
його в крамниці не купиш

Хто береже здоров'я змолоду,
радіє на старість.

○
Стільки разів пив за здоров'я
інших, що сам захворів.

○
Уявна хвороба гірша за справжню.

○
Хворого питають, здоровому дають.

○
Сміх — найкращий аптекар.

Здоровий сміх зміцнює здоров'я
і подовжує життя.

לאבן א"ז
בעסטע רעפער

Добре слово краще
за поганого лікаря.

Безплатний лікар плати не вартий.

Краще здоровий та бідний,
ніж хворий та багатий.

Бережіть здоров'я —
його в крамниці не купиш.

Бог посилає болячку
поперед ліків.

Краще віддати пекареві,
ніж лікареві.

Не питайся лікаря,
питайся хворого.

Як хворого не клади,
йому все болить.

Коли хворий іде до лікаря,
користь від цього лікареві.

Коли переносять важку хворобу,
добавляється пуд здоров'я.

Здоровий — як бик: у нього
й палець зроду не болів.

Коли людина здорова,
у неї багато турбот,
коли хвора — одна турбота.

Нікому не заздри —
заздрість поїдає здоров'я.

Хворі без лікарів проживуть,
а лікарі без хворих — навряд.

Лікар допомагає аптекареві,
той — лікареві, хворий — обом.

Ліки шукай у місці.

Здоров'я виходить пудами,
а повертається золотниками.

Коли на хворобу є ліки,
це ще тільки півхвороби.

Бог — отець: не пошле болячку,
так правець.

Одна болячка
тягне за собою другу.

Довга хвороба — певна смерть.

По щоках видно, які у дівки зуби.

Коли молодість сміється,
старість замислюється

Молоде дерево гнеться,
старе ламається.

Ще не народився кінь,
на якому можна було б
наздогнати свою молодість.

Що встигнеш придбати замолоду,
на старість — як знахідка.

Чим людина старіша,
тим їй холодніше.

Хто роздає замолоду,
збирає на старість.

В юності дні короткі,
а літа довгі.
На старість — навпаки.

Коли жінка засвічує двадцять
свічок на своє тридцятиріччя,
то це зовсім не через опадливість.

Від того, що вкорочують
собі роки, молодшими не стають.

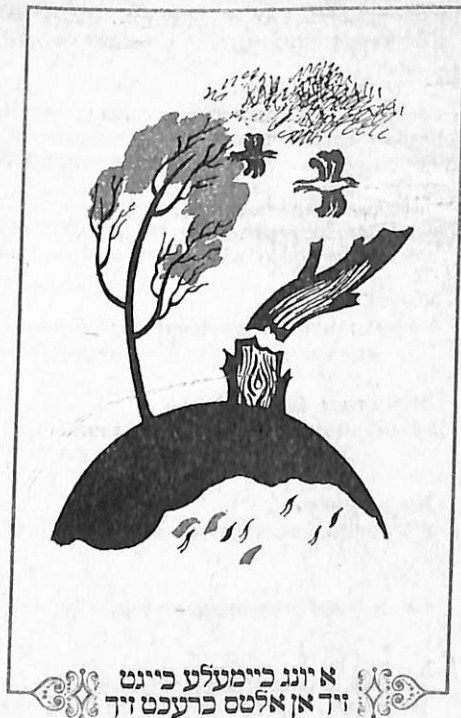
Коли молодість сміється,
старість замислюється.

Людина схожа на столяра:
столяр живе, живе й помирає.
І людина — теж.

У ангела смерті багато очей.

Померти завжди є час.

Померти не запізнюються.

Краще добра смерть,
ніж важке життя.

°

Коли доходить до життя,
років не вистачає.

°

Найгірше життя краще
від гарної смерті.

°

Ждуть Месію,
а приходить ангел смерті.

°

Щоб стати безсмертним,
потрібно витратити ціле життя.

°

Ангел смерті
в календар не заглядає.

°

Сном життя не продовживши.

°

Старий молодого зрозуміє,
молодий старого — ні.

Помилки молодості
не виправни у старості.

°

Коли починаємо відчувати,
що старіємо, молодість від нас
відвертається.

°

Примхи старих збільшилися,
бо старість зменшила їхнє терпіння.

°

Дурна старість так само
жалюгідна, як боягузлива юність.

°

Розділи свої статки за життя —
ніхто не чекатиме твоєї смерті.

°

Старі жують, а молоді плюють.

°

Постарітися, а старим не бути.

°

Людина виходить із землі
і йде в землю.

У якому б віці людина
не померла — це вже однаково.

Жити — це пережити.

Життя — це школа,
яку необхідно пройти.

Страх перед смертю вкорочує життя.

За життя людину
часто зустрічають бур'яном,
по смерті вшановують квітами.

Тінь смерті
затямлює світло життя.

Ніхто не знає таємниці смерті,
бо ніхто її досі не пережив.

Краще вмерти від сміху,
ніж страхатися смерті.

Дбай про себе, але не забудь
залишити що-небудь нащадкам.

Ми любимо все на світі змінювати,
але змінити цей світ на
той світ ніхто не хоче.

На старість добрий сон — краще,
аніж ситний обід.

Життя — це лотерея.

Краще бідувати,
ніж у землі лежати.

Людини не буде, а слово перебуде.

Коли людина стає старішою,
то бачить більше.

Коли вже прийшло до життя,
то треба помирати.

Як прийшла втіха,
відлетіла душа на лихо.

Молодий може померти,
а старий мусить померти.

Життя жартом не відбудеш,
у життя гострі зуби.

Який у сім років,
такий і в сімдесят.

Хто замолоду транжир і гуляка,
той на старість хворий жебрак.

Краще дати дитині теплою рукою,
ніж холодною.

Ангел смерті не турбується,
чи є у мертвого саван.

Безкоштовна тільки смерть,
але за неї платиш цілим життям.

Краще раніше померти,
ніж пізніше здохнути.

Дощу і смерті не треба просити:
обоє приходять самі.

Можна бути впевненим
тільки у смерті.

Коли поховують заживо,
то в день Воскресіння
вже не встанеш.

Смерть звільняє
від усіх клопотів.

Чого кожен хотів би досягти,
а досягши, вельми не любить? —
Старості.

Людина мусить жити
хоча б задля цікавості.

Аби здоров'я: життя можна
собі самому вкоротити.

°

Худа людина
переживе десятеро товстунів.

°

Можна було б ще пожити,
та онуки не дають.

°

Чудова погода: хто в такий день
помре — пожаліє.

°

Мерця їдять черви,
а живого — турботи.

°

Все на світі крутиться
навколо хліба й смерті.

°

Шлях до цвинтаря
вимощений стражданнями.

°

Поки ноги-руки рухаються,
не думай про могилу.

Все життя — боротьба.

°

Життя — найбільший виграш:
дістаєш його задарма.

°

Щаслива старість —
то велика радість.

°

Життя — лише сон,
але не буди мене!

°

Кожен знає, що помре,
але ніхто не хоче в це вірити.

Любиш дружину —
люби і її родину

Батьки вчать дітей розмовляти,
діти вчать батьків мовчати.

Батькові гріхи
окошуються на дитині.

Семеро синів приносять крісло
в рай, семеро дочок — в пекло.

Свекруха і невістка
на одній підводі не їздять.

Хтось уже ходить
у його черевиках.

Ледача дівка лінується
навіть заміж вийти.

Кішка на горищі
теж має свого кота.

Дім без господині —
підвода без коліс.

Діти забезпечують батьків
турботами.

Сп'янів од вина — протверезишся,
сп'янів од жінки —
вже тверезим не будеш.

Живуть поміж собою, як голуби,
а б'ються, мов коти.

Якщо мати кричить своїй дитині
«байстрюк», їй можна повірити.

Якщо молода дівчина
виходить за старого,
вона залишається молодою вдовою.

Якщо дівчину не видають,
вона сама виходить заміж.

○

Корову і дружину
з одного містечка не беруть.

○

Для матері її діти
найкращі в світі.

○

Дім чоловіка — світ.
Світ жінки — дім.

○

Думай перед весіллям —
не будеш задумуватися опісля.

○

Якщо одружуєшся наосліп,
жінка тебе вестиме.

○

Коли старий бере молоду,
він живе в оазі, вона — в пустелі.

○

Справжнє весілля
починається лише після весілля.

Місяць — найкращий сват.

○

Якщо кохання скінчилось,
воно й не починалось.

○

Від уст до серця дуже далеко.

○

Де є кохання — немає гріха,
де гріх — там немає кохання.

○

Кохання запалюється в душі
і спалює тіло.

○

Кохання, що рано освідчується,
скоро закінчується.

○

Чому Адам дожив до похилого віку?
Бо не мав теці.

○

Адам — перший щасливчик,
бо не мав теці.

○

Всі дівчата чиїсь наречені.

Коли сердяться на невістку,
грімають на дочку.

Батьки не повинні
хвалити своїх дітей —
їм ніхто не повірить.

Любиш дружину — люби її родину.

Найкрасивіші жінки — біляві,
найпалкіші — чорняві,
найвірніші — сиві.

Перша дружина від Бога, друга —
від людей, третя — від диявола.

Краще, щоб діти плакали,
ніж батьки.

Дитина без мамки —
двері без клямки.

Дитина без батька — напівсирота,
без матері — повна сирота.

Мати гарус, батько правус.

Один батько
десятеро дітей прогодує,
а десятеро дітей не прогодують
одного батька.

Молода дружина —
мов та гарна пташка,
її треба тримати в клітці.

Язык лихої тещі
веде до розлучення.

Малі діти — малі клопоти,
великі діти — великі клопоти.

Малі діти не дають спати,
великі — жити.

Молодому грають жалібно,
а в нього своє на думці.

Не можна вірити коневі в дорозі,
а жінці вдома.

Нема відданішої людини
від рідної дружини.

Краще добрий сусіда,
ніж поганий родич.

Ожени ведмедя,
і він теж перестане танцювати.

Дівчина хай красується
перед чужими парубками,
а дружина — перед власним
чоловіком.

Кохану треба роздивитися
не очима, а серцем.

Кохання може бути міцним,
як скеля, але й скелі кришаться.

Хоч би яке солодке було кохання,
компоту з нього не зварить.

○

Чим більше думатимеш про себе,
тим менше тебе любитимуть.

○

Якщо дівка засиділась —
мати не може всидіти.

○

Світлі очі дівочі не одному
чоловікові затьмарили життя.

○

Обіцяти й любити
грошей не коштуює.

○

Чоловіки підрубають
крила у жінок,
потім нарікають, що ті не ангели.

○

Іноді дружина —
як собака в домі.

○

Доброго тестя важко знайти,
поганого важче поховати.

Після того як Бог створив
чоловіка, старий відпочивав;
після того як він створив
жінку — всі втратили спокій.

○

Кохання — солодке,
але воно добре з хлібом.

○

Вуха можна дати кожному,
руку — доброму другові,
а уста — тільки дружині.

○

Краще молода удовиця,
ніж стара дівиця.

○

Розлука — ворог вірності.

○

Не те любе, що красиве,
а те красиве, що любе.

○

Дивись на дівицю,
а не на спідницю.

Коли старий парубок помирає,
радіють дівчата.

°

У жінку ніколи не кидай каміння,
хіба що коштовне.

°

Дівчина — як повкова хустина:
пляму на ній не змити
і сімома водами.

°

Крапля кохання
іноді приносить море сліз.

°

Бог сидить на небі
і парує на землі.

°

Коли старий бере собі молоду,
у нього жижки дрижать.

°

Краще сватання порвати,
ніж шлюб поламати.

°

Краще негарна жінка для себе,
ніж гарна — для інших.

Якщо дівчина приходить до рабина,
то рабин — рабин,
а дівчина — дівчина.
Якщо ж рабин приходить до дівчини,
то й рабин не рабин,
і дівчина не дівчина.

Рано вставати і рано одружитися —
не завадить.

Давати милостиню
і любити не примусиш.

Кожна невістка
схожа чимось на свекруху.

Коли життя миле,
обличчя подряпане.

Я без тебе, як земля без неба.

Не вийшло нареченої —
знову дівка.

Жінка — як селянська шапка:
хто її надіне, на тому вона
й добра.

Коли родич лас — це краще,
ніж чужий хвалить.

Коли свій не заплаче,
то хоч скривиться.

Який палець не віреш — болить.

Втратиш неньку —
заболить серденько.

У кохання не можна втручатися.

Одна дитина — одне око в лобі.

Все можна купити за гроші,
тільки маму — ні.

У матері мусить бути
великий фартух,
аби прикрити всі вади дітей.

Некрасиву дівку
й дзеркало не любить.

На сонці добре сидіти,
а коло мами добре жити.

Гарна наречена — половина посагу.

Погана дружина — гірше від дощу:
дощ заганяє в хату,
а погана дружина виганяє з хати.

В очах закоханого
і качка — ангел.

Бог не одну пару взуття порвав,
поки їх спарував.

Найлюбіша дитина — онук.

Довіряти чоловікові —
все одно що вітрові.

Дітей і склянок
ніколи не буває забагато.

Коли батьки дурні,
діти виростають розбишаками.

Горе жінці, що повертається
до батька в очіпку.

Де любов, там не тісно.

Старий дід у хаті — щастя,
стара баба — гірше напасті.

Мачуха пасинкові чай наливає
першому, а каву — останньому.

Мачуха насипає рідке.

Шлюб — як драбина:
поставиш криво, так і лізитимеш.

Хто не вірить у Бога,
повинен узяти побожну дружину.

Коли жених і наречена
вже цілуються,
свати можуть іти додому.

Пес не годиться у м'яеники,
а парубок у свати.

Удень чубляться,
вночі голубляться.

Кульгава тітка — все одно тітка.

Видана дочка —
відрізана скибка хліба.

Маленькі дівчатка рвуть фартушки,
дорослі — серця.

З малими дітьми погано їси,
з великими — погано вдягашся.

Коров'ячого батога коняча палиця
(про далекого родича).

Водити компанію добре
з власною жінкою.

Дочка — в біді,
син — після смерті.

Кого Бог хоче зробити дурним,
то забирає в нього
на старість жінку.

До десяти болячок
не кличуть в гості жениха.

Коли дитина падає,
ангел підставляє руки.

Як маєш у колиці дитину,
треба відкладати в скриню.

Син — який удасться,
зять — якого вибереш.

Коли людина помирає,
сусіди дізнаються,
скільки у неї дітей.

Спадщина і посаг — як полум'я.

З власним чоловіком
і за море можна їхати.

Нема тому щастя,
хто наговорює на свою родину.

Чи шлюб удалий —
стає ясно лише за рік.

Весь посаг іде на сватів.

Кравцева дружина,
вважай, незаміжня.

Перш ніж виростиш мале дитя,
з'їси десятеро великих волів.

Недолік — наречена надто гарна.

У свата немає
негарних наречених.

Як віти й плоди
прикрашають дерево,
так прикрашають чоловіка
його діти й дружина.

Коли батько дає синові,
обидва сміються; та коли син
дає батькові, обидва плачуть.

Хто соромиться своєї родини,
тому не бачити щастя.

Тенетами ловлять пташок,
а подарунками — дівчат.

Після весілля розкаюватися пізно.

Коли наречена при надії,
свати ховають очі.

Коли в дівчини
немає інших чеснот,
то й ластовиння — чеснота.

Золото випробовують вогнем;
жінку — золотом.

Балагулі не страшні
жінчині прокляття.

Коли жінка носить штани,
чоловік пере підштанки.

Чим більший у нареченої гандж,
тим більший посаг.

Із старої дівки
виходить віддана дружина.

Якби не вродливі дівчата,
начхати було б
на ангела-спокусника.

Якби було менше негідників,
було б менше байстрюків.

Хто приїздить по спадщину,
мусить платити за похорон.

Танцюватимеш на всіх весіллях —
плакатимеш на кожному похороні.

Коли вчитель свариться з дружиною,
найбільше дістається учням.

Не буває чеснот без вад

Не конче бути знаменитим,
досить бути чесним.

Торгуючи медом, завжди знайдеш
нагоду лизнути.

Не можна зарізати курку,
щоб кров не текла.

Хто порастється коло смоли,
забруднює руки.

Як не їстимеш часнику,
з рота не тхнутиме.

Той, хто йде в запрягу,
дістає батога.

Чесна людина спокійно спить уночі,
нечесна — терпить від безсоння.

Благословенна людина
чесна душею — чесність її
коштує цілого статку.

Злодій, який не має нагоди
вкрасти, приречений на чесність.

Злодій коло дверей —
найкращий сторож.

Для злодія замка немає.

Спочатку робить болото,
потім ловить рибку в мутній воді.

Образити можна будь-кого,
помиритися — не з кожним.

Приємно сміятися,
але не висміювати.

Народу багато,
а до столу йти немає з ким.

Чому півень заплющує очі,
коли кукурікає? Щоб увесь світ
бачив, що він знає своє
«кукуріку» напам'ять.

Кота кондитером не ставлять.

Покупив Біблію, де написано:
«Не крадь!»

Коли потрібен злодій,
його знімають із зашморгу.

На злодієві шапка горить.

Діра кличе злодія.

Кінець злодія — шибениця.

Украсти в злодія — не злочин.

Лиходієві добре на цьому світі,
цадиків — на тому.

Вовк собаки не боїться,
але не терпить гавкоту.

Собака без зубів
теж кидається на кістку.

Коли нездара заріже півня,
той біжить; а як накрутить
годинника — той стоїть!

Ворона високо літає,
а сяде на свиню.

Коли кіт спить,
миші заводять танок.

Одному — сметана,
а другому — молитва.

Опасиста молодиця
пече пишні паляниці.

Хочеш усім догодити —
помреш дочасно.

Заздрощі породжують ненависть.

Куховарка сама себе не отруїть.

На мертвого лева
скачуть і зайці.

У кого широкий рот,
у того вузьке серце.

Чужою кипинею кожний щедрий.

Якщо ти собака,
то не будь свинею.

Ввічливий: навіть
з телеграфним стовпом вітається.

Присмню чути дитячий лепет,
тільки не від дорослих.

Коли дитина
щось вихоплює — це жарт,
коли доросла людина —
їй дають по руках.

Надмірна шана — напівганьба.

Бути занадто гарним —
іноді недолік.

Перли на шні,
на серці — камінь.

Упертість — найстрашніша хвороба.

Упертий гірший від каліки.

Якби його слово було кладкою,
я боявся б її переходити.

Від упертості немає ліків.

Там, де двоє, він третій.

На чужій бороді
добре вчитися стригти.

Що говорить — не думає,
що думає — не говорить.

Одяг буває яскравий,
а совість — чорна.

Цілий рік кривить душею,
а в Судний день
корчить святенника.

Говорить так густо,
що виходить капка.

Правда в нього нечаста гостя,
та й то він її не хоче бачити.

Побити хвалька — добре діло.

Кантор без голосу —
все одно що вівця без вовни.

Вчинив йому позов на пшеницю,
а він зізнався, що винен ячмінь.

Глухий чув, як німий розповідав,
що сліпий сам бачив,
як кривий танцював.

Німі люблять багато говорити.

Скнара лежить на своїх грошах,
як пес — на кістках.

Фальшива монета —
фальшива з усіх боків.

Той, хто любить брати,
не любить давати.

Хто із Немерова,
той не з Геберова.

Ябедник залишається у самій
сорочці й помирає у в'язниці.

Підлабузник і вві сні стоїть
по стойці «струнко».

Горлопан співаком не стане.

Согрішив двічі — грішитиме завжди.

За шеляг ладен повіситися.

Обох треба повісити
на одній мотузці.

Він вихрестився
ще в маминому животі.

Хитрун і живим у рай попав.

Він із тих, хто без шапки
в синагогу ходить.

У нього в жилах замість крові
тече жовч.

Не мис вікна, щоб не бачити
бруду на вулиці.

Легко ганити характер іншого,
якщо сам безхарактерний.

Брудному ротіві не допоможуть
навіть золоті зуби.

Однією рукою здоровкається,
а другою показує дулю.

До того, хто виливає помії
біля дверей, сморід повертається
через вікно.

У шукачів слави два шляхи:
бігти за нею чи плазувати.

«Доброго ранку» він ще говорить,
але сказати «на добраніч»
йому треба нагадувати.

Зарозумілий нагадує півня:
класти яйця не вмів,
а кукурікати хоче.

Жаліє собі шматка хліба
і їсть себе живцем.

У нього язик без кісток,
зате серце — з каміння.

Хто говорить фальшиві компліменти,
одержить те саме, та ще й
з процентами.

Дивна людина:
без голови, а дволика.

Часто забувають, хто поставив
їх на ноги, і лізуть на голову.

Плітка — це риба,
яка не вмів плавати,
однак пливе з рота в рот.

Цей гість схожий на голуба:
куди б не прийшов — усе клює.

Великий людинолюб, але для себе
збирає всі вершки.

Дай йому руку,
але тут-таки полічи,
чи всі пальці залишилися.

Ліктями можна собі пробити дорогу,
але далеко не зайдеш.

Церемониться, як коза у капусті.

Маленькі людці мають великі очі.

Ще фундамента не змурував,
а вже лізе на стіни.

Заздрити комусь —
вважати себе нижчим за нього.

Соромиться, як кіт,
що перекинув горщик сметани.

Почуває себе,
як у батька на винограднику.

Угору пловати —
собі бороду заплювати.

У нього вже вирости мозолі
на язиці.

Радий, що народила його
рідна мати, а не чужа жінка.

Дивиться в небо в телескоп
і не бачить у себе під носом.

Меле язиком, а борошна не видно.

Від його теревенів
можна завагітніти.

Він у нього повинен піч топити.

Чоловіки більше зробили б,
якби жінки менше говорили.

Краще природні вади,
ніж штучні чесноти.

Коли крутиться голова,
не йдуть рівно ноги.

Говорити про свої чесноти —
найбільша вада.

Ліпше вже хвалити себе,
аніж ганити інших.

Хочеш переконати впертого —
сам станеш упертим.

Хизуватися своєю силою —
велика слабкість.

Ще не виліз на коня,
а вже кричить «війо!»

Обпахровус людей,
а в Бога молить прощення.

Хто дуже пишається минулим,
не має чим пишатися сьогодні.

Скупий стискає собі голову,
аби лиш не викинути
тісного картуза.

Чого не в силі взяти руками,
поїдає очима.

Любить себе одного,
та й то на велике свято.

Багато хвалити себе —
принижувати себе.

Не розпускай язика:
у нього немає гальм.

Не скупись, живи собі на втіху:
на той світ з собою
нічого не забирають.

Коли скупий розгуляється,
чужий карбованець для нього —
болото.

Єврей завжди скаже навпаки:
кажеш йому «шолом алейхем»,
а він — «алейхем шолом».

Сім речей укорочують
людині літа: злість і заздрощі,
хтивість і пиха, наклени,
розпуста і лінощі.

Не дивись криво на кривого.

Бджола носить жало в роті,
людина — в душі.

Скупий позбувся б плунка,
та операція коштує грошей.

Від гонитви за шанобою
болять ноги.

Чим глибше копаєш,
тим більше болота знайдеш.

Змія не отруюється
власною отрутою.

Робити мед бджоли можуть тільки
спільно, жалить кожна окремо.

Собака вихоплює бублик у пекаря,
а пекар пекарем залишається.

Всі троянди чудові й пахучі,
один недолік — колючі.

Тягне, як коня до торби з вівсом.

°

Якщо шофер вірить у безсмертя,
його пасажир у небезпеці.

°

Покажи скупому пальця —
він усю руку відхопить.

°

Хвалять не того, хто заслуговує,
а того, від кого залежать.

°

Незаслужений докір може збити
сильного зі шляху.

°

Кислий плід міцно
тримається дерева, солодкий —
від найменшого вітру падає.

°

Шана — як тінь: що далі йдуть
за нею, то далі вона тікає.

°

Якби не пір'я,
ніхто б на паву й не глянув.

На комусь він навіть
муху побачить, на собі
слона не помітить.

°

Ті, що зійшли зі сцени,
хочуть стояти за сценою.

°

Він повинен у нього
чоботи чистити.

°

Коли хапають — дають по руках.

°

Однією рукою дає, другою забирає.

°

Власні гріхи скоро забувають.

°

Диявол завжди знаходить собі
притулок у кам'яній душі.

°

Не хочу твого меду
й не хочу твого жала.

°

В чистому тілі — чиста душа.

Плітки — найгірша звичка
і найбільше лихо.

○

Яка користь з доброго вина,
якщо бочка запліснявіла?

○

Хто палить у печі соломою,
той їсть сиру страву.

○

Свої зуби він сам
може порухувати.

○

Дірявий мішок
ніколи не буває важкий.

○

Лиха людина спить одна.

○

Однак собака, хоч беззубий.

○

Йдеш туди,
де можеш зустріти собаку,
запасись кісткою або дрючком.

Роби собаці добро,
він ще й гавка.

○

Кращий кусень часто дістається
найгіршій собаці.

○

Якби свині роги,
світ не мав би життя.

○

Якби кішці крила,
вона б усіх пташок передувала.

○

Собаку до м'ясної крамниці
не посилають.

○

Коли різник відходить від колоди,
туди плигає собака.

○

Серед багатьох собак лисиця гине.

○

У нього язик ще п'ять років
по смерті теліпатиметься.

Пашека — хоч блощиць бий.

Ніж потрапити їй на язык,
то вже краще чортові в зуби.

Язык — як звідси до Єгипту.

Кожному бикові
подобається його бубонець.

Кожен черв'як має свою дірку.

Зі своїм хлібом
скрізь бажаний гість.

Невдаха падає на траву
і ламає собі носа.

Вбережи мене від моїх друзів,
від моїх ворогів я сам вбережуся.

Серце чує серце.

Себе треба знати.

«Аби кістки,
м'ясо буде», — сказав різник.

До казки питань не ставлять.

Коли варять варення,
липнуть пальці,
а коли смажать сало — масні губи.

Не встигнув чхнути,
як уже все містечко знає.

Інакше сказав, а те саме подумав.

На кожного ката
приходить свій час.

На кожний товар свій покупець.

Якщо ти корова, то жуї солому.

Коли ламається вісь — падає віз.

°
Це той хлопчисько,
що «побіжи, купи
і принеси здачу».

°
Доброго коня не треба підганяти,
добру пісню не треба пояснювати.

°
Коли корова рушас,
за нею біжить теля.

°
Виміняти тряцю на лихоманку.

°
В старій дерев'яній хатині
проста людина почувасться
затишніше.

°
Сам-один — і душа чиста.

°
Людина сильніша за залізо
і здоровіша за лева.

У нього слово на вагу золота.

°
Коли серце думає благородно,
голова не чадіє.

°
Сам грав, сам танцював.

°
Бика кличуть у гості
не мед пити, а воду возити.

°
Добрый приятель краде час.

°
Коли Бог дає ложкою,
люди дають черпаком.

°
Коли півень співає,
він співає скрізь.

°
Як не хочеш, то це ще гірше,
ніж не можеш.

°
Коли палять лазню в Калниболоті,
в Тальному жарко.

Якщо я коза, я здихаю в череді.

Не заводь любові з дружиною
свого приятеля, щоб не завели
любові з твєю власною дружиною.

Якби можна було звести будинок
криком, то осел щодня зводив би
два будинки.

Гроші ведуть до пихи,
а пиха — до гріха.

Посварився з рабином —
мусиш помиритися з шинкарем.

На дверях до успіху написано
«штовхай» і «тягни».

Собаку, який кинув свого хазяїна
і йде за тобою, прожени камінням.

Вівці, що розбігаються
по багатьох полях,
легка здобич для вовка.

Вилій вино на могилу цадика,
але не пий його
з облудними людьми.

Одне око плаче, друге сміється.

У дві миски Бог не насипає.

Коли він спить, можна мимо нього
пройти з палицею.

Псові поступися дорогою.

Вичепурився в оцет і мед.

Коли мірошник б'ється
з сажотрусом, стає мірошник чорним,
а сажотрус білим.

Як чорний рік
та зварити в молоці —
отакій він має вигляд.

Коли дівчина не вмів танцювати,
вона каже,
що музиканти не вміють грати.

Пусти свиню на ослін,
вона лізе на стіл.

Його можна купити й продати,
і він навіть не буде знати.

І тухлу рибину з'їв,
і грошники заплатив.

Ще вогонь не розгорівся в печі,
а вже дим у димарі.

Чвари дорого коштують.

Жінки бувають приємні,
красиві, привабливі,
поки не розкриють рота.

Брудна історія,
і облизують пальці.

ווייבער זינגען לייב
כיוואנען זיי גיבן לאשן

Скинара за гріш
дасть собі вийняти око.

Вийме собі обидва ока,
аби іншому хоч одне.

Заїхав дишлем у душу.

Німий не виговорив би стільки
за рік, що він сказав за хвилину.

Черепок переживає горщик,
та кому потрібен черепок?

Поганий сусіда гірший від хвороби.

Кепському танцюристу
заважають штани.

Як хтось виходить
з високої брами, то повзають
перед ним на чотирьох.

Добрий, добрий,
а наостанок трохи гіркуватий.

Там, де він днює,
там він не почує.

Мастиш його медом,
а він тхне смолою.

Поїхали на весілля
й забули жениха.

У нього вирвати карбованця
ще гірше, як вирвати зуб.

У нього слово не ходить пішки.

Бог посилас ткачеві льон,
а пиякові — горілку.

Шинкар любить пияка,
та дочки за нього не віддасть.

По-перше, я не п'ю,
по-друге, я вже пив,
а по-третє,— наливайте!

Злидні призводять людину
до пияцтва,
пияцтво — до злиднів.

Хоче пропити своє горе
і пропиває зарплату.

Найдурніші люди — корчмарі:
мають горілку і продають.

Кожний корчмар хвалить своє пиво.

Пияк помер — шинкар розорився.

Для п'яниці
поганої горілки не буває.

Цигарка висмалює дірку в кишені.

П'яниця просить на шматок хліба,
а думає про чарку горілки.

Від куріння легко в кишені,
важко на серці,
гірко в роті,
чадно в голові.

Одна зайва чарка
приносить людині море лиха.

Горілка поганий посланець:
посилася у живіт,
а лізе в голову.

Сатану шукай у пляшці.

Риба не ходить, п'яний не стоїть.

Більше людей тоне у вині,
ніж у воді.

Не штовхай п'яного — сам упаде.

Горілка говорить, а овес везе.

Людина — те, що вона є,
а не те, чим була.

Якими очима дивишся на кого,
таку і шану маєш.

Чим більше надимаєшся,
тим більше людей
від тебе відвертається.

Коли діти в колисці —
сусіди задоволені.

Шана валяється на смітнику,
хто хоче — безплатно підніме.

Де двоє їдять з однієї миски,
там і третьому перепаде трішки.

Запроси нікчому до амвона,
він уже дере носа.

Як хазяїн ставиться до собаки,
так ставиться і вся сім'я.

Коли маєш славу раннього птаха,
то можеш спокійно спати
до полудня.

Тиха вода ріє глибоко.

Без чуда євреї не проживе.

Беруть посміхаючись,
віддають плачучи.

На чужих індиків добре свистіти.

На чужому весіллі їється всмак.

Коли скупий розщедриться,
то їсть борщ з медовиком.

Коли лиходій дивиться у воду,
риба дохне.

Вовк губить шерсть, а не поров.

○

В очі сказав, поза очі обмовив.

○

Ситій миші борошно гірчить.

○

Украв мій брат,
а повісили злодія.

○

Людина грішить,
а у жертву приносять півня.

○

Де таємниця, там крадіжка.

○

Той, хто хвалить себе,
мусить мати поганих сусідів.

○

Злодієві, який чогось не вкрав,
здається, що він щось залишив.

○

Соромно красти, а не віддавати.

Свої гріхи забуваються швидко.

○

Не така ганьба вкрати,
як лицемірити.

○

Не миша злодій, а діра.

○

Від сліпого свідка
злодії не тікають.

○

Хто хоче бути гордим,
терпить голод.

○

Хрін не знає, який він гіркий.

○

Що з того, що яблучко красиве,
коли серцевина червива?

○

Не хотіли їсти манну небесну,
мусимо їсти цибулю.

○

Той, хто забуває образи,
не промине образити іншого.

Кінь на чотирьох ногах
спотикається, а в людини
всього один язик.

Жінки говорять усі разом,
бо наперед знають:
нема чого слухати.

Кінь об'їздить увесь світ
і повертається до свого стійла
тим самим конем.

Всяка картопля росте
на Божому городі.

Іду повільно — кажуть,
що повзу; іду швидко —
кажуть, черевиків рву.

Нащо парубкові шпори,
якщо він верхи не вмів їздити?

Якщо ставитимешся до вінника
по-людському, то й він
на людину буде схожий.

Корова їсть конюшину —
ходором ходить горище.

Дев'ять рабинів ще не миньля,
а десять шевців — миньля.

Здала дуриш людей,
зблизька — самого себе.

Коли господиня нечупара,
то кішка у неї ласунка.

На цвинтарі ангелу-спокуснику
нема чого робити.

Всі чесноти не можуть бути
в однієї людини.

Бог довго чекає
і віддячує з верхом.

Свиня — тварина нечиста,
але ціна за неї добра.

Дав Господь купця,
та чорт підсилає маклера.

Їсть за трьох,
а не подякує навіть за одного.

Товстун їжею не вередує.

Був і на коні, і під конем.

Знає, що в кого вариться,
що в кого шквариться.

Знає, куди двері відчиняються.

Підвези нахабу,
так він тебе з воза скине.

Щасливий собака, у якого хазяїн —
людина; нещасна людина,
у якої хазяїн — собака.

Обличчя — це зрадник.

Коли хочуть розізнати балагулу,
йдуть за підводою пішки.

Вимовляє вогненні слова
і ллє воду.

Добрий оратор не той,
хто зміє багато говорити,
а той, хто має що сказати.

Бувають різні оратори:
одні не знають, з чого почати,
інші — як закінчити.

Тягне слова, як клей,
і все-таки не клеїться
слово до слова.

І зрячий може бути сліпим.

Одним оком сліпий бачить
на тобі більше, ніж ти двома.

Сам себе лоскоче і сам сміється.

Почаївські дівчата сміються
ще до того, як їх лоскочуть.

○

Ти, звичайно, правий,
але бити тебе треба.

○

Мойсей теж не міг словами подіяти
на камінь — удари допомогли.

○

Таких іде тринадцять на дюжину.

○

Мідна монета хоч і блищить,
а не золото.

○

Попав, як у дзеркало дивився.

○

Виміняв палицю на кийок.

○

Крутиться, як телепень
на чужому весіллі.

○

Розсердився на кантора,
то і в синагогу не ходить.

Все на світі знає,
тільки «годі» не знає.

○

Коли зла господиня квасить
капусту й варить борщ —
те і те кисле.

○

Оселедця вистачить на десятиях,
курки — ледве на двох.

○

Боже, вбережи від бердичівських
багачів і уманських хасидів,
від костянтинівських слуг
і малинських вільнодумців,
від кам'янецьких ходаків
і одеських гультяїв!

○

Десятеро торгується,
а тільки один купує.

○

Поки не почуєш, доти й не вадить.

○

Що довше сліпий живе,
то більше бачить.

Палац у руїнах — все одно палац;
купа гною заввишки з гору —
все одно купа гною.

Хто рис комусь яму,
сам туди попадає.

Йому плюють в обличчя,
а він каже: йде дощ.

Аби палиця — собака знайдеться.

Скажи кішці, що млинець
коштує гривеник,
вона все одно його з'їсть.

Птаха пізнають по пір'ю,
нечупару — по халявах.

Безрозсудний: може босоніж
прийти до самого Господа Бога.

Очі більші за шлунок.

Він думає, що вхопив Бога за п'яти.

Він не вартий,
щоб земля його носила.

Де його не сіють,
там він вродить.

Вона страшениа марнотратка:
за один ранок витрачає
більше прокльонів,
ніж інша жінка за цілий рік.

З нього сиплється,
як із дірявого мішка.

У нього завжди бутерброд
падає маслом донизу.

Один гріх тягне за собою інший.

Почав про глечик,
а закінчив про бочку.

Вино ввійшло — секрет вийшов.

°

Одне — ротом, а інше — серцем.

°

Виміняти різника на шкуродера.

°

Осипати когось вогнем і сіркою.

°

Один собака загавкає —
всі собаки за ним.

°

Вони ростуть на одній стеблині.

°

Будувати вежі,
що плавають у повітрі.

°

Верблюди, що літає в повітрі.

°

Ти топив людей, і тебе втопили.

°

Він майстер
зісватати кішку з півнем.

Сам собі амвон збудував.

°

Невіглас завжди
вистрибує наперед.

°

Він мастак звести
стіну зі стіною.

°

Він не відрізняє правого
від лівого.

°

Він подібний до порога,
на який усі наступають.

°

Прилипає, як горох до стіни.

°

Схопив багато — нічого не схопив.

°

Схопити віршовку за обидва кінці.

°

Оцет — син вина.

Мудрі прислів'я ніколи не набридають

Прислів'я добре,
коли його виголошують своєчасно.

○

Варять у чавуні,
а шану віддають тарілці.

○

Вимочена у воді редька —
теж страва.

○

Вареники теж приїдаються.

○

Хліб не набридає.

○

Головне — хліб, а ніж знайдеться.

До борщу зуби не потрібні.

Скрізь потрібна допомога,
тільки не коло миски.

Там, де багато куховарок,
юшка не зварена.

Хто дав зуби, дасть і хліба.

Нічого: посоливши, їсти можна.

Найкраща молочна страва —
це шматок м'яса.

Хліб у дорозі не ноша.

Людина все може забути,
крім поїсти.

Танок не виходить
на голодний шлунок.

Коли з'їдають бублик,
залишається дірка.

На святковому столі має бути
фарширована риба.

Навіть цар їсть картоплю.

На їжі не будь ощадливим.

Пурим — не свято,
а лихоманка — не хвороба.

Залита медом редька теж солодка.

Візьми собі горщик,
а мені віддай м'ясо.

Перші сливи — червиві.

Мертва корова молока не дає.

Перш ніж світати,
має ще стемніти.

Хата горить, а годинник іде.

Якщо троє знають,
це вже не таємниця.

Розкажи секрет дружині —
і відріж їй язика.

Що чути? — Те, що говорять.

Раніше надходить хмара,
грім гуркоче потім.

Коли сидять удома,
чобіт не рвуть.

Ненакручений будильник
не дзвонить.

І цибуля може довести до сліз.

Увійти завжди легше, ніж вийти.

Одне гниле зернятко
може весь лантух зіпсувати.

Найважчий кожух узимку — легкий,
найлегша сорочка влітку — важка.

Залізити в болото легко —
вилізти дуже важко.

Після свята залишаються борги
та брудна білизна.

Сплачений борг —
як загоєна рана: рани немає,
але знак залишається.

Не позичають — не журяться.

Двоє людей не сплять через борг:
один — поки поверне,
другий — поки отримає.

Не кінь біжить, а овес.

Кінь думас, що батіг —
його ворог, а не погонич.

Іноді погляд
буває красномовніший від слів.

Це — кошерний горщик
і кошерна ложка.

Або хазяїн помре,
або собака здохне.

Коли бороду голять,
не можна розмовляти,
тому у жінок борода не росте.

Календар також іноді вгадує.

Вночі всі корови чорні.

Хіба одна руда корова на світі?

Хіба одна біла коза на землі?

Біжи мерцій: одна нога —
на небі, друга — на землі.

Спи швидше — подушка потрібна.

Шукай вчорашній день.

Зви мене дурнем,
тільки дай мені пряника.

Любите учорашні котлети —
приходьте завтра.

Коли кравець шие даром?
Коли забуває зробити вузлика.

Краплина по краплині —
і відро повне.

Трішки та ще трішки —
буде повна миска.

З окремих краплин — великий дощ.

Один тримає корову за роги,
другий доїть.

Кому судилося потонути,
потоне в ложці води.

Людина звалоє на себе таку пошу,
що й десять волів не потягнуть.

Кожен божеволіє по-своєму.

Кожен плаває по-своєму,
потопають однаково.

Фантазія витає у хмарах,
дійсність рахує кроки.

Чим пізніше сонце сходить,
тим яскравіше світить.

З дощу та в воду.

Саван шпують без кишень.

Те саме сонце робить полотно
білим, а цигана — чорним.

Усі комини пахнуть димом.

Все, що на своєму місці,
дає користь.

Все повинно бути в міру.

Вчинити з кимось по-турецькому.

Навіть без рими
приказка має смак.

Незнайома приказка —
єврейський талмуд.

Один раз на Пурим.

Вже йому не зарадять ні турок,
ні татарин.

°

Вкладати в рот облуплене яєчко.

°

От біда: коза втекла,
курка пропала
і чоловік повертається.

°

Корова летіла через дах
і знесла яйце.

°

Навіть клубок має кінець.

°

Втекти туди,
де чорний перець росте.

°

Ви слухайте, а ми помовчимо.

°

Добра мені субота без хвоста!

°

Посеред хати в куточку.

Його бджола вкусила.

°

Я все-таки старший
за тебе на середу.

°

Заїхати з голоблями в історію.

°

Впасти, як гуска в овес.

°

Або два, або двадцять.

°

Без одного сврея ярмарок буде.

°

Викручуватись, як муха.

°

Залишився з батогом.

°

Зостатись, як курка на воді.

°

Коли море загориться.

Легко, як побожному євреєві
плонуту на стелю.

Вскочив, як камінь у воду.

Ти рубай, а я буду гехкати.

Поки доживеш, не одна бульбашка
з носа вискочить.

Відбути день жартом.

Усе, що «не доведи Господи»,
може статися.

Коли світло криве,
то й тінь крива.

Кому треба мед,
якщо цукор солодкий?

Кішка вмивається,
а побожний єврей її благословляє.

Коли євреї свистять,
а пан чухає за вухом —
погана прикмета.

Коли борода горить,
то гаряче в роті.

Між усіма шевцями
найкращий кравець — Йосл-столяр.

Не на кожне Пурим — чудо.

Все суєта суєт,
а без платні не обійдеся.

Давно позичене —
ще не подароване.

Сусід у хаті —
як дзвоник біля дверей.

У купі сміття теж іноді
знаходиш перстень.

Трьох речей не приховаш:
кохання, кашлю й бідності.

Чим менше гостей,
тим більше веселоців.

Коли базар дешевий,
витрачаєш всі гроші.

Невитлумачений сон —
як непрочитаний лист.

Є що проспівати й розказати.

Везти солому в Єгипет.

За часів короля Собеського.

Очі далі, ніж горло.

Підмітаючи хату,
багато що можна знайти.

Береже, як мамка дитину.

Як голос, що волає у пустелі.

Намалюй собі смак сметани.

Кинеш тасмницю в море —
море її викине на берег.

Посади гуску в овес —
вона помре з голоду.

Все на світі закінчується плачем.

Серце мале,
а вміщає в собі цілий світ.

— Дядьку, ви часом не з Кобеляк?
— Сам ти злодюга.

Якби бабі борода,
вона була б дідом.

Що для тіла — мило,
то сльози — для душі.

○

Згадали диявола,
а з'явився сатана.

○

Побачиш, як свої вуха
без дзеркала.

○

З високого даху —
та в глибоку яму.

○

Яму не заповниш викинутою
з неї землею.

○

Лисина з усіх боків.

○

Якби дідові плаття,
був би він бабою.

Добро буде, зло руйнує

Коли Всевишній творить добро,
він не хвалиться.

○

Деякі слова в тисячу разів гірші
від ляпаса.

○

Злість — зброя слабких.

○

Добрій людині слово допомагає,
лихій палиця не допоможе.

○

Добро буде, зло руйнує.

○

Напередодні Судного дня
всі злодії стають святими.

Дай лихому напиться з його гріхів —
він скоро вирушить на той світ.

Заздрісників дратують
добрі діла інших.

Злочини чинять у темряві,
дістають покару при світлі.

Добро пам'ятається довго,
зло — ще довше.

Вісник лиха мчить швидше,
ніж вісник добра.

Хорошими словами
теж можна у людини душу вийняти.

Як не можна поганого хвалити,
так не можна доброго ганьбити.

Добру людину пам'ятають
по добрих справах,
погану — по судових справах.

Злість дурна.

На заздрості і ненависті
далеко не заїдеш.

Від меча рана гоїться,
від лихого слова — ніколи.

Красиве обличчя з часом змінюється,
добре серце — ніколи.

Куля убиває тіло, слово — душу.

Людина може бути чорною,
аби душа була білою.

Добре словечко
робить тепле містечко.

Слово запам'ятовується,
а ляпас загоюється.

Ляпас пам'ятається навіть
після семи років.

Добре слово не коштує грошей.

○

Усе добре вчасно.

○

Коли початок добрий, усе добре.

○

До доброго звикаєш швидко.

○

Одна добра справа тягне
за собою іншу.

○

Добрі справи —
від добрих людей.

○

Щоб тобі робили добро,
роби добро іншим.

○

За добро віддяч одразу,
за зло — відклади на потім.

○

Сім разів поміркуй,
перш ніж зробити людині зло.

Робити добро людині
можеш іноді запізнитися,
робити зло — завжди знайдеш час.

ЗАКЛЯТТА

Щоб ти мав сто палаців.
У кожнім палаці — сто поверхів.
На кожному поверсі — сто кімнат.
У кожній кімнаті — сто ліжок.
І щоб холера тебе кидала
з одного ліжка на друге.

○

Щоб ти був як редька:
ріс головою в землю
і щоб тебе їли черви.

○

Щоб ти був як лампа:
вдень висів, уночі горів,
а вранці гас.

○

Щоб ти мав парші на голові
й закороткі руки.

Щоб ти мав дерев'яні ноги,
залізний живіт і скляну голову.
Коли ноги горітимуть,
щоб живіт смажився,
а голова пеклася.

Щоб тобі повиривали всі зуби,
а один залишили, аби ніколи
не забув, що то є зубний біль.

Щоб ти був як бочка.
І щоб усі клепки тобі повідпадали.

Щоб ти був як м'яч.
Щоб тебе кидали вгору і об землю.

Щоб на тебе Господь наслав дурня.

Щоб не трапилось те,
що може трапитись.

Пояснення деяких слів

Алеф, бейс — перші дві літери єврейського алфавіту.

Бадхен — той, хто розважає гостей на весіллі; блазень.

Балагула — візник.

Кантор — півчий у синагозі.

Кошерний — дозволений до вжитку за релігійними приписами.

Миньян — мінімум у 10 чоловік, необхідний для громадської молитви.

Пурим — веселе свято родючості.

Пуриц — пан, багатій.

Рабин (євр. раббі — вчитель) — керівник релігійної громади.

Рєб — ввічливе звертання, яке ставиться перед ім'ям.

Синагога — молитовний дім у євреїв, де також вивчають Біблію, Талмуд та інші релігійні книги. В синагозі не дозволяється бути без головного убору.

Талес — покривало, яке євреї надягають під час молитви.

Талмуд — збірник релігійно-етичних та правових норм іудаїзму, складений протягом 4 ст. до н. е. — 5 ст. н. е. Фігурально — взагалі наука.

Тора — назва перших 5 книг Біблії — П'ятикнижжя.

Ханука — свято на честь перемоги маккавеїв (ватажків народного повстання проти влади Селевкідів; внаслідок цієї перемоги Іудея в 142 р. до н. е. здобула незалежність).

Хасид (євр. благочестивий) — послідовник релігійно-містичної течії в іудаїзмі, що виникла в 30-х рр. XVIII ст. серед єврейської бідноти Волині, Поділля, Галичини як вияв протесту народних мас проти засилення багатіїв і рабінів.

Хедер — початкова релігійна школа для хлопчиків.

Цадик — праведник.

Шамес — синагогальний служка.

Шолом алейхем (євр. мир вам) — привітання.

З М І С Т

- 5 Григорій Полянкер
3 невичерпного джерела
21 На злагоді світ стоїть
43 Менше слів — аби тільки правда
49 Якщо сіють — росте
61 Без щастя краще не родитися
73 Багатій рахує свої гроші,
бідний — борги
93 Один друг у біді — краще,
ніж сто у гульбі
98 Красу — бачать, мудрість — чують,
доброту — відчують
118 Найлегше — дати пораду іншому,
найважче — собі
144 Бережіть здоров'я — його в крамниці
не купиш
149 Коли молодість сміється,
старість замислюється
160 Любиш дружину — люби і її родину
182 Не буває чеснот без вад
230 Мудрі прислів'я ніколи
не набридають
247 Добро буде, зло руйнує
251 Закляття
253 Пояснення деяких слів

Литературно-художественное
издание

**ЕВРЕЙСКИЕ ПОСЛОВИЦЫ
И ПОГОВОРКИ**

С е р и я «Мудрость народная»
Сборник сорок девятый

Составление
Григория Исааковича Полянкера
Перевод с еврейского
Анны Фроймовны Шнайдерман

Киев, издательство
художественной литературы
«Дніпро»

На украинском языке

Художний редактор *А. І. Клименко*
Технічний редактор *Т. М. Мацапура*
Коректор *В. Ф. Котляревська*

ИБ № 4840

Здано до складання 21.02.90. Підписано
до друку 25.05.90. Формат 70×108^{1/16}.
Папір друкарський № 1. Гарнітура
звичайна нова.

Друк високий.

Умовн. друк. арк. 5,6. Умовн.
фарбовідб. 11,572. Обл.-вид. арк. 3,697.
Тираж 50 000 пр. Зам. 0—54. Ціна 50 к.

Видавництво художньої літератури
«Дніпро», 252601, Київ-МСП,
вул. Володимирська, 42.

Київська книжкова фабрика «Жовтень».
252053, Київ, вул. Артема, 25.

63 7

